

धर्मकीर्ति

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

सिद्धार्थ गौतम, सम्यक सम्बोधि - ज्ञानलाम मुद्रामा

लुहति पुन्ही

वर्ष-२३; अङ्क-१३

बिऒम सम्वत् २०६२

धर्मकीर्ति

१. 'धर्मकीर्ति' प्रत्येक पूर्णिमाको दिन निस्कन्छ ।
२. 'धर्मकीर्ति' का लागि धार्मिक, सामाजिक एवं नैतिक पक्षका लेखहरू लेखी पठाउनु होस् ।
३. विहार एवं विभिन्न स्थानहरूमा भएका बौद्ध गतिविधिहरू यथाशिघ्र समयमानै हामीलाई लेखी पठाउनु होस् ।
४. हामी तपाईंको स्वस्थ प्रतिक्रियाको स्वागत गर्दछौं ।
५. लेखकद्वारा लेखिएको क्लै पनि विचारको जिम्मेवार लेखक आफै हुनेछ- सम्पादक मण्डल हुने छैन ।

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृ.नम्बर
१.	बुद्ध-वचन	-	१
२.	सम्पादकीय- बुद्धको सही बाटो - मध्यम मार्ग	-	२
३.	भगवानको उपदेश अनेकौं	- सत्यनारायण गीयन्का	३
४.	धम्मपद-१८८	- रीना तुलाधर	५
५.	ऋषिणी प्रब्रज्या शिविरया अनुभव - ३	- निर्मला तुलाधर	५
६.	बाल आश्रम बनेपालाई सहयोग	-	५
७.	योगाभ्यास विधि-१७	- डा. गोपाल प्रधान	६
८.	ज्ञानको खोजी	- नरेन्द्रनाथ भट्टराई	७
९.	शान्ति र मैत्री-६	- ले. पिसु अश्वघोष, अनु. वीर्यवती	८
१०.	धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सवस्यहरू	-	९
११.	पढान	-	१०
१२.	के भावस्तीमा नेपाली शैलीको बुद्धमूर्ति स्थापना होला ?	-	११
१३.	मनभित्र कलन र खोतलन जाँदा ...	- कोण्डन्य	१४
१४.	क्षमाको महत्त्व	- सुदर्शन अधिकारी	१६
१५.	भिसाया कर्म	- रमा शाक्य	१७
१६.	बुद्धधर्म लाभ छुनु बिचाः	- सुजनकीर्ति	१८
१७.	बुद्धयात खंकि	- पूर्णकाजी उपासक	१९
१८.	What is Buddhism ?	- Ven. S. Dhammika	२१
१९.	धर्मकीर्ति विहार-गतिविधि	-	२३
२०.	धर्म प्रचार-समाचार	-	२४

- धर्मकीर्ति यात छिगु ग्वाहालीया आवश्यकता दु । छिगु प्रत्येक ग्वाहाली पत्रिकाया लागि तःधंगु तिबः ज्चीफु ।
- छि थः ग्राहक जुया दिसैं, मेपिन्त नं ग्राहक याना दिसैं ।
- छि थः गु पसः, उद्योग, व्यापार, कार्यालयया बिया छुगु प्रत्येक विज्ञापन पत्रिकायात तःधंगु ग्वाहाली जूवनी ।
- धार्मिक व सामाजिक पक्षया रचना चर्चया, सुभाब व सल्लाह बिया पत्रिकायात रोचक व स्तरीय यायगुली नं ग्वाहाली बीफु ।
- आसे धयादीमते, बिचाः याना दिसैं- 'धर्मकीर्ति' यात बांलाकेत छिं गुकथं ग्वाहाली बिया बीफु ।

प्रकाशक/प्रकाशक
विद्यालक्ष्मी रत्निका

फोन: ४२५ २१५५, ४२२ ४९१२

व्यवस्थापक/प्रकाशक

चिनीरानी महर्जन

फोन: ४२५ २१५५

ज्ञानेन्द्र महर्जन

फोन: ४२७६५००

सह-प्रकाशक/प्रकाशक

धुवरत्न स्थापित

संस्थापक

शिक्षुणी वीरवती

फोन: ४२५ २१५५

प्रधान/प्रकाशक

शिक्षु अश्वघोष महास्वविर

फोन: ४२५ २१५०

प्रकाशक/प्रकाशक

शिक्षुणी धम्मवती

फोन: ४२५ २१५५

कार्यालय

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार

श्रीधर, बुध टोल

e-mail: dharmakirti@net@gmail.com.np

पोष्ट बक्स नं. ४९९२

काठमाडौं

फोन: ४२५ २१५५

बुद्ध सम्बन्ध २५४९

नेपाल सम्बन्ध ५१२५

इस्वी सम्बन्ध २००९

विक्रम सम्बन्ध २०६२

विशेष सदस्य रु. १०००/-

वा सो भन्दा बढी

वार्षिक रु. ७५/-

यस अङ्कको रु. ७/-

धर्मकीर्ति

(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

APRIL 2006

वर्ष- २५	अङ्क- १३	जुलै पुत्री	पृष्ठ १०५२
----------	----------	-------------	------------

★ मलाई गालि गर्नुो, मलाई पिट्नुो, मलाई हराई दियो र मेरो लुटेर लाग्नुो, इत्यादि भन्ने जसले आफ्नो मनमा बराबर विचार गर्छ, त्यसको मनमा कहिले पनि शान्ति हुने छैन।

★★★

★ रीसले वैरभाव शान्त हुने छैन, प्रेम भावले मात्र द्वेषभाव शान्त हुन सक्छ। यही परापूर्वकालदेखि चलिआएको स्वभाव धर्म हो।

★★★

★ मुखले मात्र हामीले एकदिन अवश्य सन्तुष्ट भनि विचार गर्दैन "हामी मनै छौं" भनी विचार गर्ने वित्तिकै कलह शान्त हुन्छ।

★★★

बुद्धको सही बाटो - मध्यम मार्ग

सिद्धार्थ गौतमले नौलो ज्ञान प्राप्त गर्नु भएपछि बुद्धत्व लाभ गर्नुभयो । यो कुरो उहाँले धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नु भएको अवस्थामा प्रकाश पार्नुभयो । उहाँले भिक्षुहरूलाई भन्नुभयो- “दुईवटा अतिमार्गहरूलाई त्याग्न सकेको खण्डमा हामीले शान्ति प्राप्त गर्न सक्नेछौं । ती अति मार्गहरू यसरी छन्-

- काम सुखल्लिकानु योग (अति विलाषीपूर्ण सुखभोगको इच्छा)

- अत्तकिलमथानुयोग- (आफ्नो शरीरलाई दुःख यातना दिने, बाँच्नको लागि खानुपर्ने खाना पनि नखाई बस्ने वा बस्न बाध्य हुने अवस्था)

यी दुबै अतिमार्गहरूलाई त्यागी मध्यम मार्गलाई अपनाउन सकेमा मात्र मनले स्थायी शान्ति प्राप्त गर्न सक्नेछ । बुद्ध स्वयंले अनुभव गर्नुभई बताउनु भएको मार्ग हो यो ।

उहाँले राजकुमारको रूपमा दरवारमा रहनुहुँदा सुविधाभुखी विलाषी जीवनको पनि अनुभव गर्नुभएको थियो भने दरवार त्याग गर्नुभई दुःखमुक्तिको लागि ज्ञानको खोजीमा लाग्नुहुँदा आफ्नो शरीरलाई चाहिँदो मात्रामा खाना पनि नखाई तपस्या गरी शरीरलाई यातना दिनुभएको थियो ।

यसरी उहाँले दुबै अति मार्गहरूलाई पछ्याउनु भई थुप्रै अनुभवहरू संगाल्नु भएको थियो । यी दुबै अतिमार्गहरूमा अशान्तिपूर्ण दुःखहरूमात्र भेट्नुभएको कारणले उहाँले यी दुई अतिमार्गहरूको बीचमा रहेको मध्यम मार्गलाई सही र ठीक मार्गको रूपमा पत्ता लगाउनु भएको थियो ।

मध्यम मार्गमा आठवटा बुँदाहरू समावेश भएका छन् ती यसरी छन्-

१. सम्यक दृष्टि (ठीक समझदारी)

मानिसहरूमा सही समझदारी भएमा मात्र दुःखको सही कारण पत्ता लगाउने क्षमता हुन्छ । दुःखको सही कारण पत्ता नलागेसम्म समस्या हल हुनेछैन ।

२. सम्यक संकल्प (ठीक नियत) ।

३. सम्यक वचन (ठीक वचन) ।

मानिसहरूको भनाई अनुसारको काम गराई पनि ठीक रहनु अति जरूरी छ ।

४. सम्यक कर्मान्त (ठीक काम) ।

५. सम्यक आजीव (ठीक आजीविका) ।

६. सम्यक व्यायाम (ठीक प्रयत्न)

७. सम्यक स्मृति (ठीक स्मृति)

८. सम्यक समाधि (ठीक तरिकाले चित्त एकत्र राख्ने) ।

यहाँ बुद्धले देखाउनु भएको सही बाटोहरूमध्ये पहिलो बुँदा सम्यक दृष्टि नै महत्त्वपूर्ण हुन आउँछ । हाम्रो दृष्टि नै ठीक हुन सकेन भने हाम्रो नियत पनि ठीक हुन सक्दैन । नराम्रो नियत रहेको व्यक्तिको बोलीवचन पनि ठीक हुनेछैन । जुन व्यक्तिको बोलीवचन दूषित चित्तले युक्त हुनेछ, उसको काम गराई पनि स्वार्थपूर्ण र दूषित बन्न पुग्नेछ । तर बुद्ध शिक्षानुसार त हामीले ठीक मार्गमा लाग्नको लागि कुरा गराई अनुसारको काम गराई पनि ठीक तरिकाले युक्त रही दूषित रहित हुन अनिवार्य छ । यसको लागि कम बोल्नु र काम धेरै हुन सकेमा सुनमाथि सुगन्ध थप्ने छ ।

हाम्रो समाजमा आजभोली विद्वान रहेको द्वन्दको मूल कारण नै कुरा धेरै काम कम भइरहेकोले हो । एक आपसमा ठीक समझदारी (सम्यक दृष्टिको) बिल्कुलै कम देखिन्छ । पूर्वाग्रह र संकुचित विचारधारा एवं अविश्वासी भावना व्याप्त रहेकोले अशान्ति मच्चिरहेको छ । ठीक समझदारी भएको खण्डमा मध्यम मार्गलाई अपनाउन सजिलो हुने थियो । तर यस्तो हुन नसकी आजभोली अधिकांश मानिसहरू अतिमार्गमा लागि रहेका देखिन्छन् । एकथरी धनमुखी भई भौतिक सम्पत्ति थुपाउँ विलासी जीवन बिताउने तर्फ लागी अतिमार्गमा जाँदैछन् भने अर्कोथरी विपन्न जीवन बिताउन बाध्य हुँदै अतिमार्गमा ढकेलिन पुगेका देखिन्छन् । फलस्वरूप हाम्रो समाजमा मध्यम मार्ग टाढिँदै गएको महशूस भइरहेको छ । तर बुद्ध शिक्षानुसार जुन बेला मध्यम मार्गलाई अपनाउन सकिनेछ, तब मात्र शान्ति प्राप्त गर्न सकिने छ । मध्यम मार्ग अपनाउनको लागि हामीले म र मेरो होईन हामी र हाम्रो भन्ने धारणालाई अपनाउन अति नै जरूरी देखिन्छ । जसले हामी भन्ने धारणा राख्न सक्छ उसले मध्यम मार्गलाई चिन्न सक्नेछ । जसले मध्यम मार्गलाई चिन्छ उसले नै दीर्घो शान्ति प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

भगवानको उपदेश अनेकांगी

■ सत्यनारायण गौतमका

उदगत शरीर नामक धनवान ब्राह्मणले महान यज्ञ गर्ने आयोजना गरेका थिए । उनले यज्ञको तयारी पूरा गरिसकेका थिए । सयौं गाई, गोरू, बाखा, बाखी, भेंडा, बोकहरू यज्ञ शालामा यज्ञ स्तम्भको नजिकै बाँधिएका थिए । यज्ञ शुरु गर्नु अघि ब्राह्मण उदगत भगवानलाई भेट्न गए । भगवान बुद्धले सम्झाउनु हुँदै भन्नुभयो यस प्रकारको यज्ञ गर्ने व्यक्तिले तीन प्रकारका दुष्कर्म गर्दछ । पहिलो, मानसिक दुष्कर्म, उसले यति धेरै संख्यामा प्राणीहरूको हत्या गर्ने मनले संकल्प गर्दछ । दोस्रो वाचिक दुष्कर्म, उसले बली चढाउन मानेहरूलाई हतियार चलाउने आदेश दिन्छ । तेस्रो हो शारीरिक दुष्कर्म, यज्ञ गर्नका लागि ल्याइएका पहिलो पशु स्वयंले हत्या गर्दछ । यस प्रकार पुण्य कमाउनुको बदलामा अपुण्य कमाउँछ । शुभ कर्म गर्नुको सट्टो अशुभ कर्म गर्दछ । सुगति, स्वर्गको मार्ग खोज्नुको बदलामा कुक्ति, नरकको मार्गमा नुटदछ । उदगत शरीर भाग्यशाली थिए । बलि ठूलो दुष्कर्म गर्नु पूर्व उ भगवान बुद्धलाई भेट्न गए र भगवानको करुणापूर्ण वाणीले उसको हृदय परिवर्तन भयो । उसको मान्यता त यही थियो कि यति ठूलो यज्ञ गरेर महान पुण्य कमाउँछु तर यहाँ त अपुण्य कर्म पो गर्न लागि रहेछु, पाप-कर्म पो गर्न लागि रहेछु, कुरा बुझ्न थाले । वध-शालामा बाँधिएका सबै पशुहरूलाई उसले मुक्त गरिदिए र भगवान बुद्धले बताउनु भएको मार्गमा अघि बढे ।

त्यस समयमा देश भर यज्ञमार्गीहरू यसै भिष्या धारणाले पुष्ट थिए कि यस्तो हिंसक यज्ञ गर्नाले महान पुण्य फल प्राप्त हुन्छ । मानिसहरू बडो श्रद्धापूर्वक, भक्तिपूर्वक, तप र त्यागले यस्ता यज्ञहरूको सम्पादन गर्दथे । महाधनवान राजा होस् अथवा ब्राह्मण यज्ञ गर्ने दिनमा त्यागि गएर रहन्थे । विलास-वैभवपूर्ण महल त्यागेर यज्ञशालाको कुटियामा गोबरले लिपिएको खाली जमीनमा सुत्थे । एक समान रुप र रंग भएको गाईको एउटा थुनबाट आएको दूधमात्र पिउँथे । यसप्रकार अहिरबाट हेर्दा एकजना तपस्वीको जस्तो जीवन जिउँथ्यो, आफूले आफैलाई कष्ट पनि दिन्थ्यो तर काम भने घिनलाग्दो नै गर्दथ्यो । यस यज्ञहरूमा धेरै संख्यामा गाई, गोरू, बाखा, बोक, भेंडा आदि मारिन्थे । तिनीहरूलाई बाँध्न धेरै कलिला रुख काट्थे । बाँध्नको लागि कुश काट्थे । जजमान राजाले सबैभन्दा पहिलो बलि चढाउन आफ्नै हातले पहिलो पशु काट्थ्यो भने केही पशुहरू पुरोहित ब्राह्मणले काट्थ्यो । तर सयौं पशुहरू हत्या गर्नका लागि गाऊँमा वा शहरमा त्यति धेरै संख्यामा कसाईहरू मात्र कहाँ पाइन्थ्यो ? त्यसैले नोकर-चाकरद्वारा यो दुष्कर्म गराउने गर्थ्यो । उनीहरूले नचाहेर पनि - आँसु फाँदै यस्तो दुष्कर्म गर्दथे । उनीहरूलाई नगरेमा धम्काउने गर्थ्यो । उनीहरू डरले पनि रुँदै यस्तो जघन्य कर्म गर्दथे ।

यसरी पवित्र यज्ञको नाममा अत्यंत अपवित्र कर्म गर्ने-गराउने गर्दथे ।

हिंसा नगरिएका यज्ञ पनि यदि केवल अग्नि परिचर्यारूपी कर्मकाण्ड मात्र रह्यो भने त्यो पनि के कामको भयो ? यस विषयमा पनि भगवान बुद्धले उदगत शरीर ब्राह्मणलाई स्पष्टतया बुझाउनु भयो । उहाँले तीन प्रकारका अग्निलाई बुझाउनु पर्छ र तीन प्रकारका अग्निलाई सधैं प्रज्वलित राख्न उपदेश दिनुभयो ।

तयामे, ब्राह्मण, अग्नी पहातब्बा परिवर्जितब्बा न सेवितब्बा

ब्राह्मण, यी तीन प्रकारका अग्निलाई त्याग्न पर्दछ, त्यसलाई हटाउनु पर्दछ, त्यसलाई सेवन गर्नु हुँदैन ।

कतमे तयो - कुन तीन प्रकारका ?

रागग्नि, द्वेषग्नि, मोहग्नि - राग-अग्नि, द्वेष-अग्नि र मोह-अग्नि ।

फेरि भगवानले भन्नुभयो-

तयो खो ब्राह्मण, अग्नी सक्त्वा गर्ह-कत्वा मानेत्वा पूजेत्वा सम्मा सुखं परिहातब्बा ।

ब्राह्मण, अन्य तीन प्रकारका अग्निहरू यस्ता छन् जसको सत्कार गर्नुपर्छ, जसको गौरव गर्नुपर्छ, जसलाई सम्मान गर्नुपर्छ, जसलाई पूजा गर्नुपर्छ तथा जसलाई राम्ररी सुखपूर्वक धारण गर्नु पर्दछ ।

कतमे तयो - ती तीन कुन कुन हुन् ?

आहुनेय्यग्नि, गृहपतिग्नि, दक्षिणाग्नि ।

(अ. नि. २. ७. ४७, दुतियअग्निगसुत्त)

- आह्वानयोग्य अग्नि, गृहपति अग्नि, दक्षिणाग्नि ।

फेरि भगवानले यी तीनै अग्निको बारेमा यस प्रकार व्याख्या गर्नु भयो ।

१) आह्वानयोग्य अग्नि भनेको के हो ?

आमा-बुबा नै सत्कार गर्न योग्य अग्नि हुन् । आमा-बुबा रुपी अग्निको कारणले नै सबैको जन्म हुन्छ । त्यसैले यस आहुनेय्य अग्निलाई सधैं प्रज्वलित राख्नु पर्दछ । अर्थात् आमा-बुबाको सधैं सतत सत्कार गर्नु पर्छ । उनीहरूको गौरव, सम्मान, पूजा गर्नु पर्छ र उनीहरूलाई राम्ररी सधैं सुखपूर्वक राख्दै भरण-पोषण गर्दै रहनु पर्छ ।

२) गृहपति अग्नि भनेको के हो ?

जो दाजु-भाई छन्, दास-नोकर छन्, यी गृहपति अग्नि हुन् । यस अग्निलाई सधैं प्रदीप्तमान राख्नु पर्दछ । यिनीहरूको सधैं सत्कार गर्नुपर्छ; गौरव, सम्मान, पूजा गर्नु पर्छ । उनीहरूलाई सुखपूर्वक राख्दै भरण-पोषण गर्नु पर्छ ।

३) दक्षिणाग्नि भनेको के हो ?

जो श्रमण ब्राह्मण विग्रह-विवादबाट अलग छन्, जो क्षमा गर्दछन्, विनम्र छन्, आफ्नो अहंलाई दमन र शमन गर्दछन्, आफ्नो राग, द्वेष र मोह रुपी अग्निलाई बुझाएर परिनिर्वाण प्राप्त गर्ने गर्दछन्, यी नै दक्षिणाग्नि अग्नि हुन्, यसलाई सधैं दीप्यमान राख्नु पर्छ । यिनीहरूलाई सधैं सत्कार, गौरव, पूजा, सम्मान गर्दै रहनु पर्छ । यिनीहरूलाई सुखपूर्वक राख्दै भरण-पोषण गर्नु पर्छ । यिनीहरूको दैनिक जीवनका आवश्यकताहरूको पूर्ति गरिरहनु पर्छ ।

गृहस्थहरूले यी तीनै अग्निलाई सधैं प्रदीप्त राख्नु अति कल्याणकारी छ । भगवान बुद्धको उपदेशबाट प्रभावित भएर धेरैले यसलाई पालन गरेका छन् ।

केहीको विचारमा अग्नि यज्ञ गर्नु र गराउनु नै सबैभन्दा अधिक महत्वपूर्ण सत्कर्म थियो । घरबार छोडेर मुक्ति मार्गमा लाग्नु उनीहरूका लागि एकतर्फीको पुण्य कर्मको मार्ग थियो । यस्तो धारणा मध्येका एकजना संगारव नामक ब्राह्मण थियो । एक समय उनी भगवानको सामू आए र यही प्रश्न गरे कि "हामी ब्राह्मणहरू यज्ञ गर्छौं र गराउँछौं । हामी धेरै मानिसहरूको भलाई हुने काम गर्छौं अर्थात् भनी हामी धेरै मानिसहरूको पुण्यलाभ हुने मार्ग अपनाउँछौं,

परन्तु जो घरबार त्यागेर प्रव्रजित हुन्छन्, उनीहरू त केवल आफ्नो मात्रै दमन-शमन गर्ने गर्दछन्, केवल आफ्नो मात्र मुक्ति हुने काममा लागि रहन्छन् । उनीहरूले मुक्ति प्राप्त गरे पनि केवल आफू एकजनालाई मात्रै हुन्छ । अतः प्रव्रजित हुनु केवल एक व्यक्तिको लाभ हुने मार्ग हो या भन्ने एउटा शरीरको मात्र भलो हुने पुण्य मार्ग हो, एकांगी पुण्य मार्ग हो, तर हाम्रो त अनेकौंको हीत हुने अनेकांगी पुण्य-मार्ग हो ।”

उसको यस मिथ्या मान्यताको खण्डन गर्दै भगवान बुद्धले सम्झाउनु भयो कि कोही एकजना व्यक्ति आफ्नो मिहिनतले शुद्ध, बुद्ध, मुक्त तथागत भयो भने उसले प्राप्त गरेको लाभ उसले केवल आफूमा मात्र सीमित राख्दैन । बडो करुणा पूर्वक उसले अनेकौंलाई बाँददछ । जुन मार्गमा आफू हिंडेर विद्याचरणसम्पन्न भयो, त्यसैमार्गको वर्णन उसले गर्नेछ । त्यसमार्गमा लाग्नका लागि उसले सबैलाई प्रेरित गर्दछ । तथागतले गरेको उपदेश सुनेर मानिसहरू त्यसलाई पालन गर्दछन् र यही यसै जीवनमा आफ्नो कल्याण गर्दछन् । यस्ता मानिसहरू—

तानि खो पन होन्ति अनेकानिपि सतामि अनेकानिपि सहस्सानि अनेकानिपि सतसहस्सानि ।

(अ.नि. १.३.६१, सङ्गारवसुत्त)

- अनेक सय पनि हुनसक्छन्, अनेक हजार पनि हुनसक्छन्, अनेक लाख पनि हुनसक्छन् ।

यो सुनेर ब्राह्मण संगारवले स्वीकार गरे कि प्रव्रज्याको मार्ग पनि एकांगी होईन रहेछ, यो त अनेक मानिसहरूको कल्याणका लागि अनेकांगी पुण्य पथ रहेछ । तब संगै बसेका आनन्दले संगारव ब्राह्मणसित सोधे कि यज्ञ र प्रव्रज्याको मार्गमा कुनचाही मार्ग कम खर्चिलो छ, कम भन्फटको छ र कुन चाही मार्ग अधिक फल दिने, अधिक परिणाम दिने खालको छ ? संगारवले बुझे पनि यस प्रश्नको उत्तर दिन चाहेन तब भगवानले बुझाउनु भयो कि प्रव्रज्या मार्गमा लाग्यो भने तीन प्रकारका प्रातिहार्य (असाधारण ऋद्धिहरू) प्राप्त हुन्छन् । जस्तो कि—

१) ऋद्धि प्रातिहार्य - ऋद्धिको आधारमा अनेक प्रकारका चमत्कारको अनुभव गर्दछ । जस्तो एकजनाबाट अनेक जना हुने र अनेकबाट एकजना हुने । अंतर्धान हुने, फेरि देखा पर्ने, आकाशमा उड्ने, पानीमा हिंड्ने, जमीनमा डुबुल्की लगाउने आदि-आदि ।

२) वैशना प्रातिहार्य - यस्तो सिद्धि प्राप्त गर्दछ जसबाट परिचित ज्ञान प्राप्त हुन्छ । अर्को व्यक्तिको मनमा कस्तो विचार चलिरहेको छ त्यसलाई थाहापाउँदछ ।

३) अनुशासनी प्रातिहार्य - धर्मको यस्तो कल्याणमयी शिक्षा अरुलाई बाँड्ने क्षमता प्राप्त गर्दछ कि चिन्तन-मननको क्षेत्रमा मात्र होईन व्यवहारको स्तरमा पनि जुन गर्न हुने काम छ त्यो गर्ने र जुन गर्न नहुने काम छ त्यो नगर्ने प्रेरणा दिन्छ, त्यसको लागि उचित मार्गनिर्देशन गर्दछ । संगारवले यस तेस्रो नम्बरको ऋद्धिलाई सबैभन्दा कल्याणकारिणी थान्यो र उसले फेरि सोधे कि गौतम के तपाईं बाहेक अन्य कोही भिक्षु यी तीनै प्रातिहार्यबाट सम्पन्न छ ?

तब भगवानले यसको उत्तर दिनु हुँदै भन्नुभयो ।

- हे ब्राह्मण, एकसय, दुईसय, तीनसय, चारसय, पाँचसय मात्र हीईन यस्ता भिक्षुहरू अनेकौं छन् ।

यस्तो सुनेर संगारवले फेरि सोधे कि यस्तो ऋद्धि सम्पन्न भिक्षुहरू कहाँ रहन्छन् ? कहाँ विहार गर्छन् ?

त्यस समय भगवान विशाल भिक्षुसंघ सहित विहार

गरिरहनु भएको थियो । उहाँले भन्नु भयो, ब्राह्मण, यसै राघमा नै छन्, यही हेर्न सकिन्छ ।

ब्राह्मण संगारव यस्तो सुनेर अत्यन्त आश्चर्य चकित भए र यस्तो आशुफलदायिनी, तुरून्त फल दिने मंगलमयी शिक्षाको लाभ प्राप्त गर्नु तुरून्त त्यसै समयमा श्रद्धालु उपासक बने ।

त्यस समयमा समाजका धेरै भन्दा धेरै मानिसहरूमा यस्तो अन्धविश्वास फैलिएको थियो कि विभिन्न प्रकारका कर्मकाण्ड अथवा उपक्रमका साधना गर्नु भने मरेपछि विशुद्धि, विमुक्ति प्राप्त हुन्छ । धेरैलाई यो थाहा थिएन कि संसारमा यस्तो पनि कुनै विद्या छ जसबाट यसै जीवनमा यही विमुक्तिको रस स्वादन गर्न पाउँदछ र यसको अभ्यासबाट अनेकौं मानिसहरूले विमुक्तिको रस चाखेका छन् । वत्सगोत्र नामका एकजना यस्तै व्यक्ति भगवानसँग भेट्न आए र उसले भगवानको शिक्षाको व्यपक प्रचार प्रसार भएको थाहामा भएको कुरा बताए । तब भगवानले उसलाई बुझाउँदै भन्नुभयो—

एकजना होइन, सयजना होइन, दुईसयजना होइन, तीनसय जना होइन, चारसयजना होइन, पाँचसय जना होइन त्यसभन्दा पनि अधिक भिक्षु उहाँको शिक्षाको अनुगमन गरेर मुक्त र अरहन्त अवस्था प्राप्त गरिसकेका छन् ।

त्यस्तै पाँचसय भन्दा धेरै संख्यामा भिक्षुणीहरूले मुक्त अरहन्त अवस्था प्राप्त गरिसकेका छन् ।

पाँचसय भन्दा अधिक गृही उपासकहरूले अनागामी अवस्था प्राप्त गरिसकेका छन् । तिनीहरू अब यस कामलोकमा फेरि जन्म लिनकालागि आउँदैन ।

पाँचसय भन्दा अधिक गृही उपासकाहरूले अनागामी अवस्था प्राप्त गरिसकेका छन् । तिनीहरू अब यस कामलोकमा फेरि जन्म लिनेछैनन् ।

पाँचसय भन्दा अधिक गृही उपासकहरू सकृदनागामी तथा सोतापन्न छन् । उनीहरू मुक्तिको स्रोतमा परिसकेका छन्, स्वयंले निर्वाणको साक्षात्कार गरिसकेका छन् त्यसैले सद्धर्मको प्रति अत्यन्त श्रद्धावान छन् ।

पाँचसय भन्दा अधिक गृही उपासकाहरू सकृदनागामी तथा सोतापन्न छन् । उनीहरू मुक्तिको स्रोतमा परिसकेका छन्, स्वयंले निर्वाणको साक्षात्कार गरिसकेका छन्, त्यसैले सद्धर्मको प्रति अत्यन्त श्रद्धावान छन् ।

यो सुनेर वत्सगोत्रलाई विश्वास भयो कि भगवानको शिक्षा सर्वत्र प्रकारले परिपूर्ण छ । यसबाट केवल तथागत शास्ता मात्र होईन उहाँका लाखौं श्रावकहरू पनि लाभान्वित छन् । यस प्रेरणाबाट प्रेरित भएर वत्सगोत्रले पनि भगवानको शरण ग्रहण गरे र प्रव्रजित भए र विपश्यना साधना सिकेर अभ्यासको धोरै समयमा नै मुक्त भए, अरहन्त भए । आफ्नो मुक्ति पछि उद्गार प्रकट गर्दै वत्सगोत्रले भने—

परिचिण्णो मे भगवा, परिचिण्णो मे सुगतो ।

(म.नि. २.२००, महावच्छसुत्त)

मैले भगवानको महानतालाई चिनें, मैले सुगतको महानतालाई चिनें ।

जुन साधनाको अभ्यास गरेर शास्ता एकै मुक्त हुनुभयो त्यो लोकमंगलकारी कसरी हुन सक्छ ? भगवानले सिकाउनु भएको साधना केवल उहाँ एकैलाई मात्र होईन उहाँको जीवनकालमा नै अनेकौंको मुक्तिको कारण बन्यो ।

(साभार : विपश्यना, वर्ष २२; अङ्क १०; बुद्ध वर्ष २५४९)

धम्मपद-१८८

■ रीना तुलाधर

'परियत्ति सद्धम्म कोविद'

यो पाणमति पातेति मुसावादञ्च भासति
लोके अदिन्नं आदियति परदारञ्च गच्छति
सुरामेरयपालञ्च यो नरो अनुयुञ्जति
इधेवमेसो लोकस्मिं मूलं खणति अत्तनो
एवम्भो पुरिस जानाहि पाप धम्मा असञ्जता
मातं लोभी अधम्मो च चिरं दुक्खाय रन्धयु

अर्थ- जबले प्राणीहिंसा गर्छ, झुठ बोलेर दुःख
दिन्छ, अर्काको बस्तु चोरेर लिन्छ, व्यभिचार गर्छ, मद्यपान
गरेर दुःख दिन्छ, त्यस्ताले यही लोकमा आफ्नै जडो
उखेल्छ । हे पुरुष, असंयमी व्यक्ति पापी हुन्छ भनी जान्नु,
तिमीलाई लोभ र अधर्मले चीरकालसम्म दुःख नदेओस् ।

घटना- उपरोक्त गाथाहरू भगवान बुद्धले जेतवन
विहारमा बस्नु हुँदा पाँचसय जना उपासकहरूको कारणमा
बताउनु भएको थियो ।

ती पाँचसय जना उपासक मध्ये हरेकले पाँच शील
मध्ये एक एक शील मात्र पूर्ण रूपमा पालन गरेर बसेका
थिए । कसैले प्राणी हिंसा नगर्ने शील त कसैले चोरी नगर्ने
शील एवं प्रकारले । एक दिन तिनीहरूको आपसमा विवाद
चल्यो । सबैले आफूले पालन गरेको शील पालन गर्न
गाहो हो भन्दै गरे । तिनीहरू यही विवादलाई लिएर
भगवान बुद्ध समक्ष गएर बिन्ती गर्न गए ।

भगवान बुद्धले तिनीहरूको कुरा सुनेपछि कुनै पनि
शील पालन एउटा भन्दा अर्को ठूलो वा सानो नभनीकन
“सबै नै शीलहरू पालन गर्न गाहो हुन्छ ।” भन्नु भयो ।
यसरी शीलको महत्तालाई बुझाएर भगवान बुद्धले उपरोक्त
गाथाहरू भन्नुभयो । ■

बाल आश्रमलाई सहयोग

बनेपा मैत्री केन्द्र बालआश्रम ध्यानकुटीलाई आर्थिक सहयोग दिनेहरू-

- मोतीलाल शिल्पकारबाट चैत्र महिनाको सहयोग रु. ५००।
- मधुवती कमल तुलाधर रु. १०००।
- अगुरमान तुलाधर परिवारले ध्यानकुटीमा भिक्षुहरू सहित
बालिकाहरूलाई भोजन प्रदान ।
- तारा देवी तुलाधर, असल कमलाछि मैत्री केन्द्रका साधारण
सदस्य रु. १०००।
- विपुल उदास रु. १०००।
- धर्मचन्द्र शाक्यको पुण्यस्मृतिमा छोरा-छोरीहरूको तर्फबाट,
बनेपा रु. ५०००।

ऋषिणी प्रबन्धा शिविरया अनुभव - ३

■ निर्मला तुलाधर, विजेश्वरी

मनु जन्म क्याः छकःसां गृहत्याग यायमाः धकाः
न्यना तयागुलि जितः छकः तसकं छयेयागु जञ्जाल तोताः
भचासां अलग्ग च्वनेगु इच्छा जुयाच्वंगु यक्को हे दत । अथे
धकाः गन वने ? वनेथाय गनं मनु । न्त्याथाय वसां वहे
म्वाःमदुगु खं जक । अथेहे मने आकुल व्याकुल जुया च्वंगु
अवस्थाय सध्या टाइम्स न्हिपती ऋषिणी प्रबन्धा
कार्यक्रमयागु विज्ञापन खना । जितःला अगःचा मालां
देगःचा लूथे जुल । प्रयेह्याके सत्त्वाह यानाः विहारे गुरुमापिके
न्यवना । गुरुमापिसं भचा थुइका विया निज्यात ।

न्हापा थ्व कार्यक्रम लुम्बिनी जुइगु जुगुलि
लुम्बिनी वने दैनका धकाः साप हे हर्ष जुगु ख । तर
लिपा देशयागु परिस्थिति मिले मज्जुलि लुम्बिनी मखुत
धाःबले मने तसकं खुसुक्क वंगु खः । गुहं गुहंला,
लुम्बिनी मखुत धाःबले ला म्हाल धकाः लिहांविपि न
खना । जिमि न छुयाय छुयाय जुल । म्हाले धायला धकाः
बिचाः न बल । तर लिपा ऋषिणी जुइगु खः न्त्याथायसां
छु जुहे ज्वीगुका धकाः मन त्याकाः विहारे वना ।

विहारे वने न्त्यो छये तोता वयावले छयेजःपि
सुनान जितः नापलाः बय मते । फोन न यायमते” धकाः
धया वया । धात्थे सुनान नापलाःमवो ।

ऋषिणी जुयाया छगु हप्ता गुबले हे अनुभव
मयानार्थे अनुभव याय खन । थ्व कार्यक्रम थुलि व्यवस्थित
ज्वी धकाः मती मतयागु । थज्याःगु शिविरे
फुक्कतहःयापि मनूतसे छकः सां ब्वति कायगु बेस जूथे
तायका । जि थः बुद्ध धर्म माने यानाच्वनाम्ह जूसां बुद्ध
पूजा गय्यानाः ब्वनेगु व छुछु ब्वनेमाः धयागु तकन
बांलाक मस्यु । सःसःगु थः न्त्याःन्त्याःथे ब्वनाच्वनागु ।
न्हचन्ह गुरुमापि नाप च्वना बुद्ध धर्मया विषये छु छु खं
सयके सीके दयाः थःत थम्ह भाग्यमानी भाःपिया ।

धायमास्ति वोगुला यक्को दु । व्यवस्थापकतयूत छु
जं कू खिनेथाय मनु । थुलि बांलाक प्रबन्ध मिले यायफुगु
हे आयोजकपिनि मननिसें सेवाया भाव दयाः हे जुइसाः थे
जिं तायका । थज्याःगु कार्यक्रम भचा प्रभावकारी
यायतला कार्यक्रमया समभावधि भचाः ताःहाकः यायमा
थे च्वं । अथेहे सहभागीपिनि वर्ष अनुसार समूह मिले
यानाः अलग्ग अलग्ग हे स्यनेगु यात धाःसा अपो हे
बांलाई ताया । भवतु सब्ब मंगल ।

क्रमशः

योगाभ्यास विधि - १७

रेकी, योगा शिक्षक एवं प्रा.चि. डा. गोपाल प्रधान
रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्र, भोटाहिटी, काठमाडौं - ४२२४०८५

मधुमेह (Diabeties) भाग-४

गत अङ्कमा मधुमेहका रोगीले नियमित गर्नु पर्ने आशनका बारेमा जानकारी गराएका थियौं । क्रमशः यस अंकमा पनि मधुमेहका रोगीले नियमित गर्नु पर्ने आसनहरूको बारेमा जानकारी गराएकाछौं ।

(५) पवनमुक्तानासन -

(क) सर्वप्रथम भूमिमा उतानो परेर पल्टिनु होस् ।
(ख) एउटा खुट्टाको घुँडालाई खुम्चाएर दुवै हातले समात्नु होस् । विस्तारै श्वास छोड्दै पेटतिर घुँडालाई तान्नु होस् । सक्नु हुन्छ भने घुँडा ढोग्नु होस् । यो प्रक्रिया दायाँबायाँ दुवै खुट्टालाई पालैपालो ४/५ पल्ट दोहऱ्याउनु होस् ।

(ग) दुवै खुट्टाको घुँडालाई खुम्चाएर दुवै हातले समात्नु होस् ।

सक्नु हुन्छ भन्ने घुँडालाई ढोग्नु होस् । यो प्रक्रिया नियमित २/३ पल्ट दोहऱ्याउनु होस् ।

(घ) आशन गरीसकेपछि २/४ मिनेट श्वासान गर्नु होस् ।

(६) सर्वाङ्गासन -

(क) ढाडको बलले सिधा उत्तानो परेर सुत्ने । दुवै हात शरीरको दायाँ बायाँ सिधा राख्नु होस् ।

(ख) अव विस्तारै श्वास लिदै खुट्टालाई ९० डिग्रीसम्म उठाउनुहोस् । खुट्टालाई उठाइसके पछि दुवै हातलाई कम्मरको दायाँ बायाँ विसरनु होस् । अव विस्तारै शरीरलाई सिधा उठाउँदै छातीको भागसम्म उठाउनुहोस् । यसरी उठाउँदा काँध र घाँटीमा पूरा बल पर्दछ ।

(ग) सर्वाङ्गासन शुरुमा ३० सेकेन्डबाट शुरु गरेर विस्तारै विस्तारै समय अवधि बढाउँदै २० मिनेटसम्म सर्वाङ्गासनमा नै बसिरहन सकिन्छ ।

(घ) सर्वाङ्गासनमा बसिरहँदा साधारण श्वास प्रश्वास चलाई रहने । पुनः उक्त आसनबाट फर्कने समयमा लामो श्वास लिने तत्पश्चात श्वास छोड्दै खुट्टालाई खुम्चाएर छातीतिर ल्याउने र विस्तारै भूईंमा खुट्टालाई सिधा राख्ने । (केहि क्षण श्वासान गर्ने)

(७) मत्स्यासन -

(क) भूईंमा उत्तानो परेर सिधा सुत्ने । दुवै हातको हत्केलालाई ढाडको मुनि घोटो पारेर राख्नु होस् ।

(ख) अव लामो श्वास लिनुहोस् र विस्तारै श्वास छोड्दै छाती (ढाड) माथि उठाउनु होस् र तालु भूमिमा टेकाउनु होस् । यस अवस्थामा श्वास-प्रश्वास साधारण रूपमा चलाई राख्ने ।

(ग) मत्स्यासनमा बस्दा शुरुमा ३० सेकेन्डबाट शुरु गरी विस्तारै विस्तारै समय अवधि बढाउँदै २० मिनेटसम्म यस आसनमा बस्न सकिन्छ ।

(घ) मत्स्यासनबाट फर्कन अगाव लामो श्वास लिने त्यसपछि विस्तारै श्वास छोड्दै फर्कने । अन्तमा केहि क्षण श्वासान गर्ने ।

(८) श्वासान -

(क) ढाडको बलले उतानो परेर भूमिमा सुत्ने । दुवै खुट्टालाई लगभग एक फुट देखि दुईफुटसम्मको अन्तरमा राख्ने र दुवै हातका हत्केला उत्तानो पारेर शरीरको दायाँबायाँ शरीर भन्दा केहि टाढा राख्नु होस् ।

(ख) मनलाई एककृत गर्नु होस् । विचारलाई शुन्यतामा लैजानु होस् र सारा शरीर शिथिल भएको महसुस गर्नुहोस् ।

(ग) मनलाई एककृत गर्न नसकेमा केहि क्षण लामो श्वास लिने लामो श्वास छोड्ने गर्नुहोस् ।

सूर्य नमस्कार -

सूर्य नमस्कार पद्धति प्राचिन कालदेखि चलि आएको एक महत्व पूर्ण शारीरिक व्यायाम पद्धति हो । नियमित रूपमा विहानको समयमा पूर्व दिशातिर फर्केर शान्त चित्तले सूर्यको स्तुति गर्दै सूर्यनमस्कार गरी व्यायाम गर्नुलाई नै सूर्यनमस्कार व्यायाम भनिन्छ । यस पद्धतिमा योग आसन अन्तरगतका विभिन्न आसनहरू समाहित गरिएका छन् ।

यसै उद्देश्यले मधुमेहका रोगीहरूले अनिवार्य रूपमा सूर्य नमस्कार गर्नु अति आवश्यक हुन्छ । सूर्य नमस्कार गर्नको लागि रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्र, भोटाहिटीमा वा कुनै पनि योग सेन्टरमा सम्पर्क गरी अभ्यास गर्नु हुन अनुरोध गर्दछौं ।

क्रमशः...

ज्ञानको खोजी

■ नरेन्द्रनाथ भट्टराई

एकजना मानिस भौतिक विकासबाट अनेकनु सुख सुविधा पाए तापनि मानिसमा भन्-भन् बढेको अशान्ति, चिन्ता, सङ्घर्ष, लडाइँ आदि देखेर विरक्त भएर आत्मज्ञानको खोजीमा लागेछन् । उत्तरी भारतको एक ठाउँमा एकजना महात्माको उपदेश सुन्दा उनी प्रभावित भएर तिनै महात्माको शिष्य बनेर बसेछन् ।

एक दिन गुरुलाई, "मलाई आत्मज्ञान गराई दिनुहोस्" भन्दा महात्माले भन्नुभयो- "तिमी हरिद्वारभन्दा केही माथि जाऊ, त्यहाँ फलानो ठाउँमा गङ्गाजीका किनारमा बसेर प्रार्थना गर, त्यहाँ एउटा स्वर्ण मछली आएर तिमिले ज्ञान दिनेछन् ।" यत्र महात्माले ज्ञान दिन नसके जाबो माछोबाट के ज्ञान पाइएला भन्ने कुरा लागे तापनि गुरुको आज्ञा पालन गरेर ती शिष्य निर्दिष्ट ठाउँतिर लागे । त्यहाँ पुगेर प्रार्थना गर्न थाले । केही समयपछि साँच्चिकै एउटा स्वर्ण मछली आइपुगयो । माछाले, "मलाई किन बोलाएको" भनी सोध्यो । ती शिष्यले भने, "आत्मज्ञानको कुरा तपाईंले बताइदिनु हुन्छ भनेर गुरुले भन्नु भएकोले मैले प्रार्थना गरेको हुँ ।" माछाले भने, "म धेरै टाढादेखि सोझै आइरहेछु, प्यास लागिरहेछु, पहिले एक ग्लास पानी पिउँछु ल्याइदेऊ अनि कुरा गरौंला ।" पानी भित्रको माछा प्यासा ! के आश्चर्यको

● स्वीकार भएले
अस्तिकतालाई जनाउँदछ भने
अस्वीकार भएले
नास्तिकतालाई जनाउँदछ ।

● जसरी जगलमा हिँड्दा
काँडा बिझ्यो भने अर्को
काँडाको सहाराले त्यो
बिभेको काँडा फिकेर दुबै
बिभेको र बिभेकोलाई
फिकेर काँडा समेत
फालिदिन्छ त्यसरी नै
अज्ञानरूपी काँडा फिकेर
प्रयोग गरिएका शास्त्र
सिद्धान्त र साधनलाई पनि
ज्ञान प्राप्त भएपछि अर्थात्
अज्ञान हटेपछि काँडासहित
फालिदिनु पर्दछ ।

● सबै जात, पेशा, सबै धर्म,
उमेर, वर्ण सिमका सन्ने
मानिसको हरबखत चाहि
रहेको र चाहिरहने एउटै
कुरा छ, त्यो हो योग अर्थात्
आनन्द ।

सागर परमात्माको दर्शन
(चिन्तनधारा)

कुरा गरेको ! भनी ती शिष्यले भन्दा माछाले भने, "हो साँच्चिकै प्यासा छु मलाई प्यास लागिरहेछु ।"

ती शिष्य वैज्ञानिक थिए । माछाको बारेमा अध्ययन पनि गरेका थिए । उनले सम्झिए, माछा सोभो भएर पानीमा रहँदा वा बस्दा माछोको घाँटीबाट पेटमा पानी जाँदैन, अलिकति बाझो भएमा मात्र पानी भित्र पस्छ । तब ती शिष्यले माछोलाई भने- "अलिकति ढाड बंग्यायौ भने त पानी पेटभित्र पसिहाल्छ नि !" यो कुरा सुन्ने बित्तिकै स्वर्ण मछलीले भने- "यही कुरालाई राम्ररी बुझ आत्मज्ञान यही हो ।" यति भनी माछा गए ।

यस तथ्यभित्र रहेको ज्ञानको रहस्यलाई हामीले बुझ्नु पर्दछ । सोभो भैन्जेल माछाको घाँटीबाट पानी पस्दैन अलिकति बाझिने बित्तिकै पस्छ । त्यसैगरी हामी पनि यस संसारमा अर्थात् बाहिरी यात्रामा लागिन्जेल आत्मज्ञान हुँदैन । संसारबाट अलिकति मात्र पनि मोडिएर अन्तरयात्रामा अर्थात् आफूभित्र पसेमा तुरुन्तै आत्मज्ञान भइहाल्दछ । ■

सुम्बिनी मायादेवी स्कूललाई दान

सुम्बिनी मायादेवी मन्दिरको दक्षिण ५ किलोमिटर टाढा गाउँमा स्थित मायादेवी प्राथमिक स्कूललाई ६ फूट

टेबलबैच १० जोर लाई चन्दा दिनु हुने दाताहरूको नामावली :-

इन्द्रमान महर्जन	रु. १०००/-	तुल्सीकृष्ण मानन्धर	रु. १५००/-
धन बहादुर नकर्मि	रु. १०००/-	इन्द्रमाया नकर्मि	रु. १०००/-
जित नारायण महर्जन	रु. १०००/-	रामेश्वर मानन्धर	रु. १५००/-
हरिमान रञ्जीतकार	रु. ५००/-	मचाम्हे महर्जन	रु. १५००/-
ताराबिर महर्जन	रु. २००/-	चन्द्रमान डंगोल	रु. १५०/-
पूर्णबहादुर प्रजापति	रु. १०००/-	अम्बर बहादुर स्थापित	रु. १५००/-
न्हुछेमाया तुलाकार	रु. १५००/-	आशाकाजी महर्जन	रु. २००/-
सा. कुलबहादुर महर्जन	रु. ५००/-	भिक्षु अश्वघोष	रु. १३५०/-
सत्यनारायण मानन्धर	रु. ५००/-		
		जम्मा	रु. १५,०००/-

ज्ञान्ति र मैत्री - ६

लेखक: भिक्षु अश्वघोष, अनुवादक: वीर्यवती

सहनशीलताको महिमा

महात्मा शुकरात एक ठूलो विद्वान र दार्शनिक हुनुहुन्छ। तर उहाँकी धर्मपत्नी भने क्रोधकी मूर्ति थिइन्। जहिले पनि भगडा मात्र गरिरहन्थिन्। नरम तरिकाले बोल्न जानेकै थिइन्। सायद उनीले चिनी खाएकै छैन होला, सधैं तीतो खाने कुरा मात्र खाने गर्छिन् होला। शुकरात आफ्नो घरमा केही बेर चुप लागेर बस्यो अथवा पुस्तक हेरेर बस्यो भने उनी बोक्सी जस्तै जंगिएर यसरी कराउने गर्थिन्— “सधैं चुप लागेर मात्रै बस्ने गर्छौं, होइन भने पुस्तक मात्र पढेर बस्छौं। त्यो पुस्तक त आगोले खाए पनि हुन्थ्यो नि। पुस्तकसंग त्यस्तो प्रेम बसेको मान्छेले मसंग किन विवाह गर्नुपर्‍यो ? त्यही पुस्तकसंगै विवाह गरेको भए भइहाल्थ्यो नि।”

एकदिन शुकरात आफ्ना दुईचार जवान विद्यार्थीहरू लिएर घर आउनु भएको रहेछ। घरमा भित्रीएको केही बेर पछि उहाँकी श्रीमतीको कराउने बानी शुरु भएछ। रीसले चूर हुँदै भूईँमा खुट्टा बजाउँ हिडेछ। सगै आएका विद्यार्थीहरूलाई त सारै नरमाइलो लागेछ। असाध्य नमज्जा लाग्यो उनीहरूलाई। रीस पनि उठेछ। तर शुकरातले भने केही नबोली चुपचाप बसिरहनु भएछ। उहाँकी श्रीमतीलाई त भन जोश चलेछ। उनी भन भन ठूलठूलो स्वरले कराउन थालिन्। तैपनि शुकरात केही पनि नबोली चुपचाप सहेर बस्नुभएछ। (केही नलागेर) श्रीमती चाहिले त एउटा बाटा लिएर गइन् र बाहिर ढलको हीलो त्यस बाटा भरि राखेर ल्याई आफ्नो श्रीमान् शुकरातको टाउकोमा खन्याइन्। अनि शुकरातले हाँदै भन्नुभयो “देवी ! आज त पुरानो उखान मिलेन। विजुली चम्किन्छ पानी पर्दैन, भुक्ने कुकुरले टोक्दैन भनिन्छ, तर आज त विजुली चम्के जस्तै पानी पनि खूब वस्यो। भुक्ने कुकुरले पनि बेस्करी नै टोकिदियो।”

शुकरात त मुसु मुसु हाँसि नै रहनु भयो। तर एकजना विद्यार्थीलाई भने खूब रीस उठेछ। (खपिनसक्नु भएपछि) त्यस विद्यार्थीले रिसाउँदै भन्यो— “गुरुदेव ! यी स्वास्नी मान्छे त डंकीनी, राक्षसनी पो रहिछन्। तपाईंलाई योग्य रहेनछ।”

शुकरातले भन्नुभयो— “होइन यी नारी मलाई सुहाउँछिन्, ठीक छिन्। उनीले त मलाई बजाउँदै हेरिरहेकी छिन् शुकरात कच्चा छ कि पक्का भनेर। उनीले यसरी बारम्बार बजाएर हेर्ने गरेकीले त मैले जान्ने मौका पाएँ कि मसंग कतिको सहनशीलता रहेछ भन्ने कुरो।”

श्रीमतीले शुकरातको यो शब्द सुन्ने वित्तिकै आफ्नो भूल महशुस गरी शुकरातको महामतालाई बुझिन्। अनि उनीले आफ्नो श्रीमान् शुकरातको पाऊ ढोगी रुँदै भनिन्— “तपाईं त देवता हुनुहुँदो रहेछ। मैले तपाईंलाई चिन्न सकिन।”

यो हो तपको महिमा। तप र सहनशीलताले गरेर आखिर मानिसले विजय प्राप्त गरिछोड्छ। खराब व्यक्तिहरू पनि असल बन्छन्। मन बदलिदो रहेछ।

सहनशीलताको चमत्कार

महर्षि दयानन्द फरूखावादमा गंगाको किनारमा बस्नु हुन्थ्यो। त्यहिँ नजिकै अर्का एकजना साधु पनि एउटा सानो कुटी बनाई बसेको रहेछ। महर्षि दयानन्द देखेर उसलाई ईर्ष्या भएछ। हरेक दिन त्यस साधुले दयानन्द स्वामीकहाँ गई उहाँलाई गाली गर्न सके जति गाली गरी फर्किने गर्थ्यो। दयानन्द स्वामी भने उसको गाली सुनेर हाँसी रहनु हुन्थ्यो। केही जवाफ दिनुहुन्थ्यो, दयानन्द स्वामी कहाँ आउने भक्तजनहरूले धेरै पटक उहाँलाई यसरी भन्ने गर्थे— “स्वामी महाराज ! तपाईंले आज्ञा मात्र दिनुस, त्यस दुष्ट साधुलाई हामीले ठीक पार्नेछौं।” (उनीहरूको कुरा सुनेर) स्वामी सधैं भन्नु हुन्थ्यो— “हुँदैन, त्यस व्यक्ति आफसै आफ सभ्य बन्नेछ, एकदिन उ ठीक हुनेछ।”

एकदिन एकजना उपासक (सज्जन भक्त) ले एउटा डालो भरि फलफुल राखेर महर्षि दयानन्दलाई दान दिन ल्याएछ। महर्षि दयानन्दले ती फलफुल मध्ये राम्रा राम्रा फलफुलहरू एक पोको पारी एकजना मानिसलाई भन्नु भएछ— “फलफुलको यो पोको यहाँ सम्म आई मलाई कृपा राखी हरेक दिन आशीर्वाद दिएर जानुहुने साधुलाई दिएर आउनु।”

त्यस व्यक्तिले भन्यो— स्वामी जी ! त्यो साधुले त तपाईंलाई हरेक दिन गालि गर्दै जान्छ होइन र ? महर्षि दयानन्दले भन्नु भयो— “हो, त्यसैलाई दिएर आउनु।”

त्यस सज्जनले (बाध्य भएर) फलफुलको पोको लिएर त्यस साधुकहाँ गएर भने— “साधुबाबा ! यो फलफुल स्वामी दयानन्दले तपाईंलाई भनेर दिएर पठाउनु भएको।”

त्यो साधुले दयानन्दको नाम सुन्ने वित्तिकै भन्यो— अरे ! आज एका बिहानै त्यस अलक्षिण व्यक्तिको नाम सुनाउन आयौ ? कुन्नि आज भोजन प्राप्त हुने होकि होइन। जाउ बाहिर यहाँबाट। मेरो लागि दिएर पठाएको

होइन त्यो फलफूल । अरु कसैको लागि दिएर पठाएको होला । मैलेत सधैँ उसलाई गाली गरिरहन्छु ।

यति सुनी त्यस व्यक्ति सरासर महर्षि समक्ष गई भएको सबै वृत्तान्त सुनाए । महर्षिले फेरि भन्नुभयो— तिमी फेरि त्यही साधु कहाँ जाऊ । उसलाई भन्नु— यो फलफूल स्वामी दयानन्दले तपाईंलाई नै दिएर पठाएको हो । तपाईंले सधैँ त्यहाँ आई अमृत वर्षाउन आउने भएकोले र पूजा पाठ गर्न आउनु भएकोले धेरै ताकत खेर गयो होला । यो फलफूलको रस खानुभई शक्ति बढाउनुस्, अनि सधैँ पूजा पाठ गर्नको लागि कति पनि ताकत कम हुनेछैन ।

यति कुरा सुनेपनि त्यस साधु कुटिबाट बाहिर आई स्वामी दयानन्द कहाँ गई पाऊ समाली क्षमा माग्न गए । हात जोडेर विनित्त गर्दै भने— स्वामी महाराज । मलाई क्षमा गरि दिनुस् । मैले त तपाईंलाई एक साधारण मानिस सम्झेको थिएँ । तर तपाईं त मानिस होइन देवता हुनुहुँदो रहेछ ।

यही हो सहनशीलताको चमत्कार । जुन व्यक्तिसंग पवित्र सहनशीलता हुन्छ, उसको जीवनमा धेरै मीठो रस प्राप्त हुनेछ । जीवन सधैँ रमाइलो हुनेछ । एक अद्भूत सन्तोष र प्रकाश प्राप्त हुनेछ ।

(आनन्द स्वामीको बोध कथाएँ ।

अनागामी नभए सम्म धेरै जसो व्यक्तिहरूमा रीस उठ्ने छ । तैपनि सत्संग राम्रो गरी राम्रो शिक्षा लिइरहेका पुथगजन (साधारण मानिसहरूमा) पनि रीस हराएर गएको देखिन्छ । रीसलाई हटाउन सकिन्छ । सहेर बस्न सकिन्छ । समाजमा थुप्रै मानिसहरू यस्ता पनि छन् जसले अरुलाई अहित र दुःख कष्ट दिइरहन्छन् । त्यस्ता व्यक्तिहरूसंग रहँदा धेरै जसो कलह भैभगडा भइरहन्छ । सहने क्षमता भएन भने जहिले पनि अशान्त जीवन बिताउनु पर्ने हुन्छ । अरुले आफुलाई गालि गर्ने, निन्दा गर्ने, आदिलाई सहन सकेन भने, आफुले पनि गाली गरी नराम्रो काम गरेर हिँड्यो भने टाउको फोडाफोड गरी भैभगडा गरी आफ्नो जीवनमा हानी पुऱ्याउनु पर्ने हुन्छ । फलस्वरूप बन्धनागारमा बसी कठोर दण्ड पनि भोग्नु पर्ने हुन्छ ।

विद्वान उत्तम पुरुषहरूको उपदेश र राम्रो शिक्षा सिक्नुपर्छ । यस्तो बानि बसाल्न सकेमा र सहने अभ्यास भएमा बलेको आगोमा घ्यू थप्ने बानी होइन शीतल पानी राखी आगो निभाए जस्तै रीस रुपी आगोलाई सहनशीलता रुपी पानीले निभाउन सकिनेछ । सहने गुण वृद्धि गरी सानो कुरामा भैभगडा नगरी शत्रु भावलाई निर्मुल पारी आनन्द पूर्वक जीवन बिताउन सकिने छ । शत्रुलाई जित्न सक्नेछ । त्यसैले संयुक्त निकायमा यसरी उल्लेख

गरिएको छ ।

तस्सेव तेन पापियो यो कुट्टं पटि कुञ्जति
कुट्टं अप्पटि कुञ्जन्तो सङ्गमं जेति दुञ्जयं ।

अर्थात्— कसैले रिसाइरहेको व्यक्तिलाई आफुले पनि रिसाई क्रोध गर्‍यो भने त्यो व्यक्ति पहिले रिसाउने व्यक्ति भन्दा पनि बढि पापी हुनेछ । रिसाइरहने व्यक्तिलाई रिसाएर नै जवाफ नदिने व्यक्ति मात्र एकदम कठिन क्रोध संग्राममा विजयी बन्नेछ । सहनुमा पाँचवटा फलहरू छन्—

“पञ्चमे भिक्षुध्वे आनिसंसा खन्तिमा”

अर्थात्— “भिक्षुहरू ! सहनुमा ५ वटा फलहरू छन्” भनी गौतम बुद्धले आज्ञा हुनु भएको छ ।

(अंगुत्तर निकाय)

१. सहन सक्ने व्यक्तिलाई धेरै जसो मानिसले मन पराउँछन् । मान सम्मान पाउँछ ।
२. साथी वा मित्रहरू धेरै हुनेछन् ।
३. अपराध र खराब कार्य नगर्ने हुन्छ ।
४. सधैँ होशियारी पूर्वक रहन्छ । बेहोश भई मर्नु पर्ने हुँदैन ।
५. उसको गति राम्रो हुनेछ ।

यसरी सहनुको गुण ५ वटा भनिए पनि आजको समाजमा त्यसै पनि शत्रुहरू देखा पर्छन् । सहेजस्तै शत्रुहरूको मन परिवर्तन हुँदैन । अझ टाउकोमा टेक्न आउने मानिसहरू मात्र धेरै छन् । तैपनि सहनुमा फल धेरै छ भन्ने विषयलाई नै मान्यता दिनु पर्दछ । सहेर भगडा निर्मुल भएको मात्र होइन मानिसहरूको मन समेत बदलेको एक दुईवटा घटनाहरू यहाँ प्रस्तुत गर्दछु ।

कमशः

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदशना

गत फागुण २३ अष्टमी देखि चैत्र १६ औसी सम्म धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदशना कार्यक्रम यसरी सञ्चालन भएको थियो ।

दिनांक	बुद्धपूजा	धर्मदशना
२०६२ फागुण २३	वीर्यवती गुरुमा	वीर्यवती गुरुमा
२०६२ चैत्र १	चमेली गुरुमा	धम्मवती गुरुमा
२०६२ चैत्र १०	कुशुम गुरुमा	कुशुम गुरुमा
२०६२ चैत्र १६	जयवती गुरुमा	जयवती गुरुमा

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सचस्यहरू

क्र.स. ४७०

तुल्सी नारयण साखेमरु

जग्गाति राजमार्ग, भक्तपुर

६ १०००१-

पट्टान र पट्टानको अर्थ (संक्षिप्तमा)

■ भिक्षुणी धम्मवती

१. हेतु पच्चयो (Root Condition)
जसरी मूल जराहरूको आधारमा एउटा रूख बाँचि रहन्छ, त्यसरी नै लोभ, द्वेष, मोह, अलोभ, अद्वेष र अमोह जराहरूको कारणले चित्त र चेतसिकहरूलाई उत्पन्न हुन सहारा दिइरहेको हुन्छ ।
२. आरम्भण पच्चयो (Object Condition)
रूपारम्भण आदि ६ वटा आरम्भणहरूको कारणले चित्त, चेतसिक र चित्तजरूप उत्पन्न हुन मद्दत गरिरहेको हुन्छ ।
३. अधिपति पच्चयो (Prdominance Condition)
चित्तको प्रबलताले गर्दा मात्र कुनै पनि कार्य सम्पन्न हुनेछ ।
४. अनन्तर पच्चयो (Condiguity Condition)
एकपछि अर्को चित्त उत्पन्न हुँदै एकले अर्कोलाई साथ दिइरहेको हुन्छ ।
५. समनन्तर पच्चयो (Immediacy Condition)
एकचित्तले अर्को चित्तलाई राम्ररी साथ दिइरहेको हुन्छ ।
६. सहजात पच्चयो (Co-nascence Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूप एक आपसमा मिली काम गरिरहेको हुन्छ ।
७. अञ्जमञ्ज पच्चयो (Mutuality Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूप पारस्परिक सहयोगको आधारमा काम गरिरहेका हुन्छन् ।
८. निस्सय पच्चयो (Dependence Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूप एक अर्काको आधार लिई चलिरहेको हुन्छ ।
९. उपनिस्सय पच्चयो (Powerful dependence)
चित्त चेतसिक र चित्तजरूप एक अर्काको लागि शक्तिशालि आधार भएर रहेको हुन्छ ।
१०. पुरेजात पच्चयो (Pre nascence Condition)
अगाडिको चित्त, चेतसिक, चित्तजरूपले, पछाडि उत्पन्न हुने चित्त, चेतसिक, चित्तजरूपलाई मद्दत पुऱ्याइरहेको हुन्छ ।
११. पच्छाजात पच्चयो (Post nascence Condition)
पछाडि उत्पन्न हुने चित्त, चेतसिक चित्तजरूपले अगाडि उत्पन्न भएको चित्त, चेतसिक र चित्तजरूपलाई मद्दत पुऱ्याइरहेको हुन्छ ।
१२. आसेवन पच्चयो (Repetition Condition)
एक घटनालाई प्रष्ट रूपमा स्पर्श गर्नको लागि चित्तहरू दोहऱ्याई तेहऱ्याई उत्पन्न हुने गर्छन् । एउटा मात्र चित्तले कुनैपनि घटनाको स्पर्श पूर्णरूपले गर्न सकिन्न ।
१३. कम्म पच्चयो (Kamma Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूपले कुशल, अकुशल कर्महरू रोप्ने कार्यमा मद्दत पुऱ्याइरहेको हुन्छ ।
१४. विपाक पच्चयो (Kamma Result Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूपले रोपिएका कुशल अकुशल कर्महरूबाट उत्पन्न भएका परिणाम (विपाकहरू) उत्पन्न गरी मद्दत गरिरहेका हुन्छन् ।
१५. आहार पच्चयो (Nutri ment Condition)
चित्त, चेतसिक, चित्तजरूप उत्पन्न हुनको लागि आहार बनी मद्दत पुऱ्याइरहने तत्वहरू- ओज, फस्स, चेतना र विञ्जाण आदि ।
१६. इन्द्रिय पच्चयो (Faculty Condition)
चक्षु, श्रोत, घाण, जिह्वा, काय आदि इन्द्रियहरूले चित्त चेतसिक चित्तजरूप उत्पन्न भइरहने कार्यमा मद्दत पुऱ्याइरहेको हुन्छ ।
१७. भान पच्चयो (Jhana Condition)
ध्यान अङ्गहरूले चित्त, चेतसिक र चित्तजरूपलाई एकाग्र रहन मद्दत पुऱ्याइरहन्छ ।
१८. मग्ग पच्चयो (Path Condition)
मार्ग ४ वटाले चित्त, चेतसिक र चित्तजरूपलाई निर्वाण (मुक्ति) अवस्था प्राप्त गर्न मद्दत पुऱ्याइरहेको हुन्छ ।
१९. सम्पयुक्त पच्चयो (Association Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूप एक आपसमा घुलमिलिएर प्रकट भइरहने अवस्था ।
२०. विप्पयुक्त पच्चयो (Dissociation Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूप एक आपसमा अलग अलग रहेको देख्न सकिने अवस्था।
२१. अत्थि पच्चयो (Presence Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूप उपस्थिति रहेको अवस्थामा मद्दत पुऱ्याइरहेको हुनु ।
२२. नत्थि पच्चयो (Absence Condition)
चित्त, चेतसिक, चित्तजरूप लुप्त भइसकेपछि पनि यसले आफ्नो प्रभाव छोडिएको हुनु ।
२३. विगत पच्चयो (Disappearance Condition)
चित्त, चेतसिक र चित्तजरूप लुप्त भइसकेको अवस्थामा पनि यसले आफ्नो प्रभाव छोडिएको हुनु (नत्थि पच्चयो जस्तै)
२४. अविगत पच्चयो (Non disappearance Condition)
चित्त चेतसिक र चित्तजरूपले आफ्नो उपस्थितिमा नै आआफ्नो प्रभाव र मद्दत पुऱ्याइरहेको अवस्था ।

के श्रावस्तीमा नेपाली शैलीको बुद्धमूर्ति स्थापना होला ?

■ विमलबहादुर शाक्य, बुटवल

शाक्यमुनि गौतम बुद्धले आफ्नो अन्तिम अवस्थामा आफ्ना निजी सहायक [सचिव] आनन्द स्वविरलाई आज्ञा भएको थियो कि "आनन्द ! यी चारवटा स्थान बुद्ध जन्मेको स्थान लुम्बिनी, बुद्धत्व प्राप्त गरेको स्थान बोधगया [बुद्धगया], धर्मचक्र चलाएको स्थान ऋषिपतन [सारनाथ] र महापरिनिर्वाण भएको स्थान कुशीनगर [कुशीनारा] दर्शनीय छन् । ती स्थानहरूको दर्शनले श्रद्धालुजनलाई संवेग उत्पन्न भई श्रद्धा र भक्ति लाभ भई अति पुण्य प्राप्त हुनेछ ।" १ यसरी महामानव गौतम बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनी बाहेक अरु सबैजसो बौद्ध तिर्थस्थलहरू भारतमा नै पर्दछन् । तीनवटा संवेजनीय तिर्थस्थल बोधगया, सारनाथ र कुशीनगरका अतिरिक्त राजगृह, सांकास्य, वैशाली र श्रावस्ती पनि भारत मै अवस्थित छन् । यो पंक्तिकारले ती सबै बौद्ध तिर्थस्थलहरूको भ्रमण गर्ने अवसर प्राप्त गरेको त छैन तर श्रावस्तीको भने धेरै पटक समूहमा भ्रमण गर्ने मौका पाएको छ । पहिले गरिएका भ्रमणको बारेमा कुनै पनि चर्चा परिचर्चा गरिएन र तर अहिले किन ? अहिले एउटा खास मकसद लिएर कलम चलाउने जमको गरिराखेको छु ।

श्रावस्ती प्रसिद्ध प्राचीन नगरका साथै कोशल राज्यको राजधानी थियो । यस स्थानलाई बौद्ध तथा जैन धर्मावलम्बीहरूले अत्यन्त पवित्र एवं पूजनीय मान्दछन् । सुदत्त [जसलाई अनाथपिण्डिक पनि भनिन्छ] र विशाखा जस्ता महा उपासक र महा उपासिका समृद्धशाली श्रावस्ती कै वासिन्दा हुन् । अनाथपिण्डिकले १८ करोड स्वर्णमुद्रा तिरेर राजकुमार जेतको बगैचा किनी १८ करोड स्वर्णमुद्रा खर्चेर निर्माण र भगवान शास्तालाई भिक्षुसंघ सहित आमन्त्रण गर्दा उत्सवमा १८ करोड स्वर्ण मुद्रा व्यय गरेर 'जेटवन महाविहार' बनाएका थिए जहाँ भगवान बुद्धले १९ वर्षावास बिताउनु भएको थियो । त्यस्तै महाउपासिका विशाखाले नौ करोडमा जग्गा खरिद, नौ करोड निर्माण खर्च र नौ करोड स्वर्ण मुद्रा उत्सव खर्च गरी 'पूर्वाराम विहार' बनाएकी थिइन् जहाँ भगवान बुद्धले ६ वटा वर्षावास बिताउनु भएको थियो । यसरी तथागत बुद्धले आफ्नो जीवनको अत्यन्त महत्वपूर्ण समय बिताउनु भएको स्थान हो— श्रावस्ती । तिनवटा निकाय अन्तर्गत ८७१ सूत्र भगवान बुद्धले श्रावस्तीमा रहनु हुंदा उपदेश दिनु भएको थियो । त्यसमध्ये ८४४ वटा सूत्र [उपदेश] जेतवनाराममा र २३ वटा सूत्र [उपदेश] पूर्वाराममा र ४ वटा सूत्र [उपदेश] नजिकका अन्य स्थानमा दिनु भएको जानकारी हुन्छ ।

बौद्ध साहित्यमा श्रावस्ती नगरको नाम 'सावत्थि' भएको उल्लेख छ । मानिसलाई आवश्यक पर्ने जे पनि

[सबथोक] वस्तु यहाँ प्राप्य छ अर्थात् 'सब्बं अत्थि' [सबथोक उपलब्ध छ] 'सान्वत्थि' त्यसपछि यस नगरको नाम 'सावत्थि' भएको हो । ३ एवं प्रकार एउटा मान्यता यो पनि छ कि 'सावत्थि' नामक ऋषिको निवासस्थान भएकोले यो नगरको नाम 'सावत्थि' अर्थात् 'श्रावस्ती' हुन गएको भन्ने पाइन्छ । ४ श्रावस्ती चान्चुने अर्थात् साधारण स्थान होइन । यो एउटा अत्यन्त महत्वपूर्ण बौद्ध केन्द्र मान्न सकिन्छ । श्रावस्ती जहाँ तथागत बुद्धले सर्वाधिक वर्षावास व्यतित गरेका थिए र जहाँ सर्वाधिक उपदेश दिएका थिए उक्त स्थान विश्वका बौद्ध धर्मावलम्बीहरूका निमित्त अत्यन्त पवित्र र पूजनीय स्थान बनेको छ भन्दा दुई मत नहोला । त्यसैले होला म्यानमार [बर्मा] चीन, श्रीलंका थाइल्याण्ड र कोरिया आदि राष्ट्रहरूले बुद्ध विहारहरू निर्माण गरेका छन् । ती विहारहरूमा तिर्थयात्रीहरूलाई आवास समेत प्राप्त हुन्छ । चिनिया बौद्ध भिक्षु दिवंगत रेनचेनद्वारा निर्मित चिनिया विहार [मन्दिर] मा तिर्थयात्रीहरूलाई आवास पाइन्छ । पूज्यभिक्षु एम. संघरतन नायक थेरले नव जेतवन महाविहार तथा श्रीलंकाराम स्थापना गरेका छन् । यहाँ पनि धर्मशाला रहेको छ । हाल नव म्यानमार मठ विहार निर्माण भएको छ । यहाँ म्यानमार गेष्टहाउस छ । गुमदापुर गाउँ जाने बाटाको एकापटि गेष्टहाउस सहितको तिब्बती मन्दिर बनेको छ । यसैगरी गेष्ट हाउस सहित कोरियन मन्दिर बनेको छ । यहाँ आवासका साथै खाना पनि प्राप्य छ । भारतीय बौद्ध भिक्षुहरूले दुईवटा विहार बनाएका छन् । पूज्य भिक्षु धम्मसागरले निर्माण गर्नु भएको बुद्ध विहारमा स्व. डा. भिमराव अम्बेडकरको सालिक राखिएको छ । एउटा अर्को भारतीय बौद्ध विहार बनेको छ जसको विहाराधिपति पूज्य भिक्षु डा. स्वरूपानन्द र प्रबन्धक पूज्य भिक्षु संघानन्द हुनुहुन्छ । यो विहारमा पनि आवास उपलब्ध छ । माथि उल्लेखित विहारहरूमा निवास गर्न सकिन्छ । यदि आफैले पकाएर खाने हो भने कंही कंही मात्र भांडाकुंडा उपलब्ध हुन सक्छ । तीर्थाटन पछि फर्कने बेलामा आफूखुसी चन्दा प्रदान गरेमा अत्यन्त राम्रो हुन्छ । यी बाहेक थाई मन्दिर बन्दैछ । विशाल बुद्धमूर्ति स्थापना गरिएको छ । बनेका भवनहरू विशाल छन् । यी सबै निर्माणाधीन छन् । श्रावस्तीमा विपस्सना ध्यान केन्द्र स्थापना भएर संचालन भइ रहेको छ । त्यसको ट्रस्टी श्री राजेश गुप्ता, जयपुर हुनुहुन्छ । यहाँ सन् २००३ जुलाईमा प्रथम शिविर संचालन भएको थियो । त्यसपछि यहाँ निरन्तर शिविरहरू संचालन भइ रहेका छन् । हिजो भन्दा आज र आजभन्दा भोलि श्रावस्तीको स्वरूप तीब्रतर रूपले परिवर्तन हुंदो छ । विश्वशान्ति घण्टा यही स्थापना

गरिएको छ । जैन धर्मसंग सम्बन्धित श्वेताम्बर र दिगंबर जैन मन्दिरहरू यहीं छन् ।

श्रावस्तीलाई नै सहेठ महेठ [सहेत महेट] भनिन्छ । सहेठ भनेको नै जेतवन महाविहार [जितवनाराम] सहित भिक्षुहरूका निमित्त बनेका आराम, स्तूप निर्माण भएको क्षेत्र हो जुन अत्यन्त व्यवस्थित ढंगबाट संरक्षण गरिएको छ । यो परिसरमा निर्धारित शुल्क तिरेर मात्र अवलोकन गर्न सकिन्छ । पहिले तारबारले मात्र घेरिएको थियो तर अहिले पक्की पर्खाल निर्माण गरिएको छ । सहेठ [जितवन, श्रावस्ती] को उत्तर दिशा तिर रहेको महेठ वास्तवमा प्राचीन श्रावस्ती महानगर हो । यहाँ भगवान सम्भव नाथको मन्दिर छ । यो स्थान यसकारण जैनहरूका निमित्त अत्यन्त पवित्र छ । किनकि यहाँ जैनहरूको तृतीय तीर्थाकर सहम्भवनाथको जन्म भएको थियो । यहाँबाट अगाडि जाँदा अंगुलिमाल स्तूप [पक्कीकुटी] र अर्कोतिर सुदन्त निवास [कच्ची कुटी] देखिन्छ । यहाँ पूर्वोत्तरमा राप्तीनदी [अचिरवती] पर्दछ । सहेठ भन्दा छगुना बढी क्षेत्रफल अर्थात् १०० एकडमा महेठ [महेट] फैलिएको छ । ऐतिहासिक एवं पुरातात्विक रूपले अत्यन्त महत्वपूर्ण उपर्युक्त भग्नावशेषहरू वैज्ञानिक ढंगबाट संरक्षण गरिनु पर्दछ । जेहोस् पहिलेको तुलनामा अहिले धेरै मानिसहरू भ्रमणको सिलसिलामा श्रावस्ती पुग्दछन् ।

अचेल श्रावस्तीमा स्थायी रूपले निवास गर्नु हुने भिक्षुहरूबाट केही विहारहरू निर्माण भएका छन् । पूज्य भिक्षु डा. स्वरूपानन्द विहाराधिपति र पूज्यभिक्षु संघानन्द प्रबन्धक हुनु भएको भारतीय बौद्ध विहार निर्मित छ । यो विहार निर्माण गर्न धेरैले सघाउनु भए ता पनि नेपालगंज निवासी दाता उपासक श्रद्धेय श्री हीराकाजी शाक्यले दशौलाख [भारतीय रूपैया] खर्चनु भई उक्त विहार निर्माण गर्नु भएको हो । यही २००५ जून १९ तदनुसार २०६२ असार ५ गते सोही विहारको धम्मागारको उद्घाटन दाता उपासक श्री हीराकाजी शाक्य बाट भएको थियो । उहाँले बुद्ध, धर्म र संघ प्रति असिम श्रद्धा राखी गर्नु भएको योगदानका निमित्त दोसल्ला ओढाई सम्मानपत्रले कदर गरिएको थियो । यस अवसरमा एउटा संक्षिप्त समारोहको आयोजन गरिएको थियो । नेपालगंज तथा बुटवल नगरका बौद्ध धर्मावलम्बी उपासक उपासिकाहरूको सो समारोहमा उपस्थिति थियो ।

उक्त भारतीय बौद्ध विहार र बुटवलको पद्म चैत्य विहार बिच अत्यन्त गाढा एवं सुमधुर सम्बन्ध रहेको छ । प्रातः स्मरणीय दिबंगत महास्थविर भिक्षु चुन्द शास्त्री हुंदाका बखत पूज्य भिक्षु संघानन्द वर्षावासका निम्त पद्म चैत्य विहारमा आउनु भएको थियो । त्यसबेला उहाँले श्रावस्तीमा उहाँको रेखदेखमा भएको विहारलाई नेपाली बौद्ध उपासक उपासिकाहरूलाई सुम्पने उक्तट अभिलाषा जाहेर गर्नुका साथै नेपालमा जसरी बुद्ध धर्मको उन्नति भइ

रहेको छ त्यो भारतमा नभएको र भारतमा धार्मिक सहिष्णुताको अभावले उक्त विहार राम्ररी फस्टाउन सकेको छैन । तसर्थ नेपाली बौद्ध धर्मावलम्बीहरूलाई सुम्पने विचार व्यक्त गर्नु भएको थियो । यो सम्बन्धमा धेरै छलफल र बैठकहरू भए । अन्ततः श्रावस्तीमा भएको भेलाले 'भारत नेपाल बौद्ध मैत्री संघ' श्रावस्तीमा स्थापना भई डा. अंगनेलाल [लखनऊ विश्वविद्यालयका भू.पू. कुलपति] को अध्यक्षतामा ११ जना भारतीय तथा नेपालीहरू रहेको कार्यकारिणी समिति गठन भएको छ । हाल यसको विधान तयार भइ सकेको छ । केही समय पश्चात वैधानिकरूपमा विधिवत यो संस्थाले आफ्नो कार्य सालन गर्दैछ ।

नेपालगंज निवासी श्रद्धावान दाता उपासक श्रद्धेय हीराकाजी शाक्यले विहार बनाइ दिनु भएको छ । बुटवलका उपासक उपासिकाहरूले आर्थिक रूपले धेरै भर मद्दत पुऱ्याउन नसकेको भएता पनि पूज्य भन्ते संघानन्दलाई बुटवलमा वर्षावासको निम्त आमन्त्रण गरी सो अवधिमा उहाँबाट देशना गराइ श्रावस्तीको विहारका निम्त आर्थिक सहयोग जुटाइएको थियो । उक्त विहारमा नेपाली शैलीको बुद्धमूर्ति स्थापना गर्न पाए अति राम्रो हुनेछ । पद्म चैत्य विहार बाट प्रदान गरिएको सिमेन्टेड बुद्धमूर्ति नेपाली शैलीको भएपनि विहार सुहाउँदो भएको छैन । अरू राष्ट्रहरूले आ-आफ्नो देशका विशाल बुद्ध मूर्ति स्थापना गरेका छन् । हामीले पनि चाहना गरेका छौं एउटा नेपाली शैलीको बुद्धमूर्ति राख्ने त्यहाँ अर्थात् श्रावस्तीमा । वास्तवमा हामीले एउटा विशाल ढलौटको बुद्धमूर्ति [४ वा ५ फिटको] स्थापना गर्ने हो भने नेपाल नेपालीहरूको शीर उच्च हुनेछ किनकि जेतवन, श्रावस्ती जस्तो बौद्ध केन्द्रमा नेपाली शैलीको बुद्धमूर्ति हुनु गौरवको विषय हुनेछ । काठमाण्डौं उपत्यकामा दाता उपासक उपासिकाहरू प्रशस्त छन् । बौद्ध संघसंस्थाहरू पनि धेरै छन् । उहाँहरूबाट ठाउँ ठाउँमा बुद्ध विहार निर्माण गरिएका हुन्, अत्यन्त आकर्षक मनै लोभ्याउने विशाल बुद्धमूर्ति स्थापना गरिएका छन् उहाँहरूबाट । यो पत्तिकार सबै श्रद्धालु दाताहरू समन्त हार्दिक आह्वान गर्दछ कि नेपाली शैलीको एउटा ढलौटको विशाल एवं चित्ताकर्षक बुद्धमूर्ति त्यस स्थान [श्रावस्ती] मा स्थापना भएमा त्यो एक ऐतिहासिक सद्धानीय सुकार्य हुनेछ । श्रावस्ती-जहाँ नेपालको राष्ट्रिय विभूति, विश्वका ज्योति, शान्तिनायक तथागत, शाक्यमुनि महामानव गौतम बुद्धले सर्वाधिक उपदेश र वर्षावास विताउनु भएको थियो अनि समस्त प्राणीहरूको कल्याण गर्नु भएको थियो-प्रति सच्चा सम्मान एवं आदरभाव अभिव्यक्त भएको ठहर हुनेछ । अस्तु ।

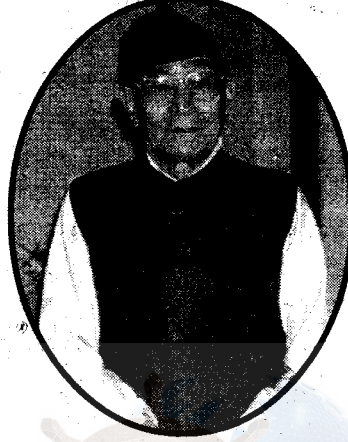
भवतु सब्ब मंगलं ।

सन्दर्भ सामग्री:

१. संक्षिप्त बुद्ध जीवन : भिक्षु अमृतानन्द
२. ३.४ श्रावस्ती : भारतीय बौद्ध शिक्षा परिषद्, श्रावस्ती

श्रद्धागा रवाँ देहाता

जिपिं सकसितं अतिकं मायायाना बिज्याम्ह जिमि श्रद्धेय धर्मचन्द्र शाक्य
 २२ दैया वैशे दिवंगत जुया बिज्यात । वसपोल सुखावति भुवने बासंलायमा धइगु कामनायाना ।
 नापं थुजोगु दुःखया इले जिमित विचाहायकत्र बिज्यापिं सकसितं कृतज्ञता देहाया ।

जन्म :

बि.सं. १९८० जेष्ठ २३ गते,
 मंगलवार, सप्तमी

दिवंगत :

बि.सं. २०६२ चैत्र १ गते,
 मंगलवार, होली पुन्ही

मदुव्ह धर्म चन्द्र शाक्य, बनेपा

केहें :

चन्द्र माया शाक्य

कायपिं :

केश चन्द्र शाक्य
 -
 महेश चन्द्र शाक्य
 विकास चन्द्र शाक्य
 नेबीन चन्द्र शाक्य
 सचिन चन्द्र शाक्य

मृत्यायपिं :

केश बेती शाक्य
 अञ्जली शाक्य
 उज्जला शाक्य
 सरला शाक्य
 सरमिला शाक्य

भौपिं :

चमेली शाक्य
 रेणु शाक्य
 एरिना शाक्य
 सुचित्रा शाक्य
 यज्ञ शाक्य

जिलाजपिं :

-
 कृष्ण मान शाक्य
 बाबु रत्न शाक्य
 रन्जन शाक्य
 उत्तम शाक्य

छय भौ :

सरिता शाक्य

काय छयपिं :

राकेश शाक्य
 मुकेश शाक्य
 सुकेश शाक्य
 एमन शाक्य
 एजन शाक्य
 आयुष शाक्य
 नयन शाक्य
 श्रीषल शाक्य
 सरिता शाक्य
 सविता शाक्य
 प्रतिक्षा शाक्य

छुइ :

रसिक शाक्य
 सरिष्णा शाक्य, प्रणिसा शाक्य,
 वरिसा शाक्य

मृत्याय छयपिं :

मिजा शाक्य
 धर्म केश शाक्य
 रियाज शाक्य
 उमिद शाक्य
 रुजेन शाक्य
 जिनी शाक्य
 रुवि शाक्य
 रीजु शाक्य
 एलिजा शाक्य
 इसा शाक्य
 उरुसा शाक्य, रुसा शाक्य,
 मुस्कान शाक्य, सेरेना शाक्य

मनमित्र खन्न र खोतल्ल जाँदा ...

साधनाको छैठौँ दिवस

विहान चाँडै उठियो, २० मिनेट जति त्यसै बसियो, कतिबज्यो होला अझै घण्टी बज्या छैन भनी जुरूक उठी बत्ति बालियो, घडी हेर्दा त ५:४५ भैसकेको, भ्रसंग भो, लुगासुगा लाइकन हतारमै अब के गर्ने होला, पक्कैपनि ढोका टकटकाए होलान् कस्तो नसुनेको ? के भो आज मलाई, धत् कसरी हलभित्र छिर्नुजस्तो मनमा असजिलो मान्दै हतार हतारमै हस्याङ्ग र फस्याङ्ग गर्दै धम्महलतिर लागें तर अलि वरैबाट हेर्दा एउटै जुता छोडिएका देखिएन, अरूबेला भए लाम मिलाएर जुता छोडिएका हुन्थे । आज विहानैदेखि हुस्सु लागेछ होला केही नदेखिएभै भो, भन् भन् अगाडि बढियो तर जुताको नामोनिशान पाइएन । ला ! आज चाँडै नै जलपानका लागि गैसके जस्तो लाग्यो, भनै असजिलो पनले सतायो, कसरी मुख देखाउने होला जस्तो भो, फेरी कोठामै जाउँ जस्तो लाग्यो र कोठामा आई फेरि घडी हेर्छु त भ्रण्डै ६ बज्ने लागिसकेथ्यो । फेरि विस्तारै गएँ तर कोही कहिँ देखिएन, सबै ठाउँमा सन्नाटा छाएसरी शान्त र मौनमा मस्त अवस्था थियो, एकछिन म रोकेँ कतै मलाई भ्रम त भएन ? उठ्ने घण्टी बजेकै छैन कि ! कतै मैले उल्टो घडी हेरेँ कि जस्तो भ्रम भो, घडी हेर्छु एकसरो चलीरहेकै छ । ट्वाइलेट गएँ, नभन्दै त्वाङ्ग त्वाङ्ग घण्टी बज्यो, घण्टीको आवाजले मलाई हँसिमुख बनायो, एकछिन म आफैँ हे ! के भएको आज भनी एकलै हाँसेँ, अरू कोही होइन ट्वाइलेट मात्र साक्षी छ ।

विहानी ध्यानमा कहिले पाठ बजाउने हो जस्तो भएको भएकै, स्थूल संवेदनाले सताउँदा यस्तै हुन्छ । हुन त शरीरको प्रत्येक अवयव अंगप्रत्यंगमा कोषहरू चलाएमान हुन्छन् नै, ती चलायमान अवस्था उत्पत्तिस्थिति-भंग हुँदै अनित्यताको चक्रमा घुम्दै गरेको हुन्छ । वस्तुतः त्यो परिवर्तित चक्रियपद्धति नै अनित्य हो, भंगुर हो, परिवर्तित प्रकृत्या हो, यस्को पुष्टताले समाधिमा लीन हुँदै त्यसमा पनि जतिजति समताको पुष्टि हुँदै अधिबहुन्छ त्यतित्यति प्रज्ञाको पुष्टि हुने हुन्छ । अन्यथा सुख र दुःख संवेदनाको भेदले राग र द्वेष दुबैलाई निम्त्याउने हुन्छ । यसउसले गुरूजीले भन्नुभएको ठीकै हो “सुखद संवेदनाको कामना नगर, सूक्ष्म संवेदना प्राप्त होस् भन्ने कामना पनि नगर ।” हो अवश्य पनि आकांक्षापूर्ण तवरले खोजीमा लाग्दा पाइँदैन, पाउन असफल होइन्छ दुःखै मात्र, दुःखाइ कम होस् भन्ने भन्

• कोण्डन्य, बुद्ध विहार भूकुटीमण्डप बढेको बढ्यै गर्दा यस्तै पनि सुख दिने भएन । यसउसले विद्यमान संवेदनालाई क्रमिकरूपमा साक्षीभावले हेर्नु त्यसमा राग र द्वेष दुइटै जाग्न नदिई नितान्त समतामा स्थित भएर अगाडि बढ्दा स्थितप्रज्ञाको प्रगतितार्फ अगाडि बढ्न सकिने हुन्छ । वेदनामा राग र द्वेषमध्ये कुनै यौटा जगाउने वित्तिकै समता विलाउने हुन्छ परिणामतः वेदना पच्यया तण्हा अर्थात् वेदनाले त तृष्णाकै बाटोमा घचेट्ने भयो । तर वेदनाबाट समताको भाव विकास गरी प्रज्ञातर्फ उन्मुख हुनसके नै वेदना पच्यया पञ्जाको स्थिति भ्रजना हुन्छ, परिणामतः त्यहाँ अहो सुख, मुक्तिपन, विमुक्ति र सपान- वस्तुतः निर्वाण धर्म यस्तै उपायमुखीलाई त भन्दो हो । होइन भने तण्हाकै पछि कुदेको कुदेकै गर्दा लोकचक्रको चंगुलमा भासिँदै फस्टै जानेहुन्छौँ, धागो बटारिएभै सुलभाउन कठिन हुन्छ, तृष्णाचक्रको जाल ब्रह्मजालभन्दा महाभयानक होला, बरू समतामय जीवनको पुष्टताले प्राप्त हुने प्रज्ञामय-प्रज्ञामा प्रतिष्ठित हुँदै अगाडि बढ्ने जीवनले धर्मचक्र प्राप्त गर्ने हुन्छ, यो वास्तविकता भएर पनि यस्को प्राप्तिका लागि भाविता गरीनु पर्छ, त्यो भाविता जुन निरन्तररूपमा धाराप्रवाहसरी समतायुक्त प्रज्ञामा प्रतिष्ठित रहेर गरिएको हुन्छ । प्रज्ञाको पुष्टिको लागि समताकै प्रमुखभूमिका र हनेहुँदा समतालाई निरन्तररूपमा पछ्याउने जमर्को चाहिँ हुनैपर्ने महसूस हुँदैछ, त्यसको प्राप्तिको लागि सबै प्रयास जारी छ । सामूहिक ध्यान लगत्तै अबदेखि सामूहिक ध्यानबाहेक सबै साधक साधिकाहरूले अनुकूलताअनुसार उपयुक्तता हेरी आ-आफ्नै निवास स्थानको शून्यागारमै अभ्यासगर्न सकिनेछ भनी निर्देशन हुँदा एकछिन सबै खुश हुवा जस्तो आभास छाएथ्यो ।

कोठामा आइयो, तुरून्तै कोठाभित्रै माथि रहेको शून्यागारमा साधनाको लागि बसेको १० मिनेट पनि बित्न पाएको थिएन, कसैले विस्तारै ढोकाखोली चेकगर्न आएभै महसूस भयो । कोठाको बाहिर ताला लगाउने छुट्टै र भित्रबाहिर जताबाट पनि घुमाउनु हुने लक चुकुल राखिएको यस्तै चेकगर्न सजिलोको लागि जस्तो लाग्यो । कोठाभित्रिने वित्तिकै देब्रेमा सानो भन्याङ्ग दुई खुड्किलो चढ्दै दायाँ मोडिएर अर्को पाँच खुड्किलो चढ्दा एकलो ध्यान बस्न शून्यागार निर्माण गरिएको ठीक त्यसको मुनि खात र सँगै सामान राख्ने काठको आलभारी न्याक,

ढोकाभित्र दायौं आय्टायज बाथरूम रहेको छ, मानौं यौटा व्यवस्थित कुटी नै हो । महान पोखरी, दूधको पोखरी परिसर नै भएकोले पानीको सायदै अभाव होला, अझ जतिबेला पनि सीलारको तातोपानी व्यवस्था हुनेभएर जति जाडोभएपनि खासै कसैलाई पर्बाह रहला जस्तो लाग्दैन । सुत्ने खात र शून्यागार चढ्न भन्याङ्गमा सानो झ्याल तथा शून्यागार स्थलमा भित्रबाहिर दुबैतिर जाली राखी खोपा राखिएकाले सम्झातन (भेन्टिलेशन) मिलाइएको नै देखिन्छ । म बसेको मुनिको आवासको शून्यागारका लागि राखिएका खोपासँगै बाहिर चराचुरूङ्गीका लागि छुट्टै गुँडको उपयोगको दृष्टिले, घरको अभिप्रायले बक्स पनि राखिनाले यस प्राकृतिक वन, ध्यानकुटीमा पंक्षीलाई पनि नघपाउने, समेतै प्राकृतिकपनलाई जगाउने जमर्को गरिएको देख्न पाइन्छ ।

समयमै भोजनको लागि पुगें, आज सिमी, आलुमुला र सधैँभै उही उसिनेको तरकारी, रोटी, दूध, गोलभेडाको अचार, फलफूल थियो । खाना पनि व्यवस्थितरूपमै क्यालोरी डाइटकै रूपमा हो कि दिनानुदिन फेरी फेरी आउने गर्छ । खाना ट्याकै मिलेकोले हो कि आज त यहाँ ध्यान बस्न आउन अगाडि ध्यानकुटी बनेपा गएको, उहाँ खिलाइएको भोजन खूब याद आयो र त्यही यादसँगै खाना खाइयो ।

एकछिन न्यानो घाम तापियो, त्यसपछि कोठापुरै पानीले धोएँ र नुहाइयो, ससाना कपडा धोइयो पनि । दिउँसो १-१:३० सम्मको ध्यान कोठाकै शून्यागारमा बस्ने निधोगरी बसियो, एकलै भएकोले धम्महलमा जस्तो हुने कुरै भएन । वास्तवमा साधक साधिकाहरू स्वयंले एकलै एकलै रमाएर ध्यान गर्न सिकोस, त्यस किसिमको संस्कार युक्त वातावरण तयगर्दै बाटो खुलाउँदै जान सकोस् भन्ने अभिप्रायले यसरी स्वतन्त्र छोडिदिएको होला, यो साह्रै नै व्यावहारिक एवं प्रयोगात्मक लाग्यो । फर्केपछि पनि यस किसिमको विधि वा भाविता गर्ने अभ्यासले धेरै उर्जा प्रदान गर्ने हुन्छ । शून्यागारमा एकलै ध्यानबस्दा यस अभ्यासले एकान्तप्रीयमात्र हैन एकान्तवास गर्दा डरभयरहित अवस्थामा अगाडि बढ्न सकिने हुन्छ । मानिसको जीउ जतिसुकै भयानक भएपनि एकान्त, अन्धकार अझ जंगलमा डरपोकी स्वभावी हुन्छ तर शून्यागारको साधना अभ्यासले भने त्यो अवस्थाबाट मुक्त हुन ठूलो अनुकूलता प्रदान गरिने देखिन्छ ।

२:३०-३:३० को सामूहिक साधनाका लागि धम्महलमै गइयो, संवेदना हेर्दै जाँदा कहिले रोमाञ्चित भएभै पनि हुँदोरहेछ । त्यस्तो इच्छा गर्नु राग बढाउनु

भन्ने पनि हुँदोरहेछ भने फेरी तुरून्तै विलाएर गइ हाल्यो । कहिले त रक्त संचार भएको, भित्री अवयव चलायमान रहेको समेत चाल पाइन्छ, अनित्यताको बोध पनि हुन्छ तर त्यसलाई निरन्तरता पो दिन कठिन हुँदोरहेछ । अधिष्ठान भएकोले दुखाइ देखिँदासमेत समन गरेरै किन नहोस् दमनकै रूपमा सहेर बसियो, सहेरै भएपनि अधिष्ठानकै नामपर एकघण्टा नचली बस्दा आफैलाई चाहिँ केही त गरें जस्तो उपलब्धीभै महसूस पनि हुँदोरहेछ ।

कागतीपानी र सुकेको अदुवा खाएँ, त्यसो त सीधै कोठाकै शून्यागारबाट ध्यान सकाएर गएकोले अरू पनि प्राय त्यस्तै होला, त्यसैले जाँदा भरिभराउ भैसकेको थियो । साधनास्थलमा जाँदा भने सबै सबै जसरी हुन्छ केही मिनेट भएपनि पछि बसुँ, अलिकति भएपनि कम दुखाइको पीडा भोग्नेभै विस्तारै पुगिन्छ तर खाना र विश्राम भनेपछि एक दुई मिनेटभित्रै काम फत्ते भइहाल्दोरहेछ । यो पनि स्वाभाविक पक्ष नै हो ।

सामूहिक साधना ६:००-७:०० आरामका साथ सकिन्छ, शिरसे पाँवतक, पाँवसे शिरतककी यात्रा बीचबीचमा टूटफूटको रूपमा सम्पन्न हुन्छ । करीव ५० मिनेट त सहेरै बसिन्छ तर ५०-६० मिनेटको दौरानमा मलाई मात्र होइन अरुपनि धैर्यतामा बस्न नसकेको कुरा आफ्नै तालमा विभिन्न स्वर निकाल्ने अवस्थाले स्वतः थाहा हुन्छ कि अब १० मिनेटभन्दा ज्यादा छैन । कहिले म पीडारहित अवस्थामै संवेदनालाई पछ्याउनेतर्फ केन्द्रित हुन्छु, तर यताउता सुनिने ती शब्द आवाजको बुलन्दपनले नै थाहा पाइन्छ, यस्तो आवाजले कहिले त आफूलाई सान्त्वना मिलेभै हुन्छ कि दुखाइ त सबैलाई हुन्छ बाबा, चलन त धेरैजसो चलिरहेकै छन, अझ आफू त दुखाइलाई हेर्दै समन गरी बस्ने प्रयासरत हुन प्रयत्नरत छु नि भनेभै आत्मसन्तुष्टिको भाव भल्किने गर्छ ।

आजको प्रवचनमा विपश्यनालाई महत्त्व दिनेखालका विभिन्न धर्मका गाथा श्लोकहरूको बारे पनि धेरै चर्चा गरियो । “विपस्सतु” शब्द ऋग्वेदको यौटा ऋचामा उल्लेख्य भएको प्रसङ्गसँगै सिद्धार्थ गौतम र भारतमा प्राप्त वेद साहित्य बारे उपदेश भयो । यसरी नै सुरापानको बारेमा बर्मा युनियन हुँदा बनाइएका राष्ट्रपतिले निम्तो दिएर आफ्नै टिल्ल भई उपस्थित हुन नसकेका कथा र जन्मेदेखि सुनको चम्चाले घुटकी पिएको बानी छोड्न नसकेको कथा इन्ट्रेष्टि थियो ।

अभिनन्दन समारोह

२०६२ चैत्र १७ गते, बिहिबार

स्थान- धर्मचक्र विहार, बागबजार

यसदिन थेरवाद दायक केन्द्रिय परिषदको आयोजनामा उपासक पूर्णकाजी तुलाधर (८८ वर्षिय) र उपासक कृष्णबहादुर महर्जन (९२ वर्षिय) लाई अभिनन्दन गरी अभिनन्दन समारोह सम्पन्न गरिएको थियो। थेरवाद बुद्ध धर्म उत्थानकार्यमा विशेष योगदान पुऱ्याउनु हुने दुवै उपासक महानुभावहरू पूर्णकाजी तुलाधर एवं कृष्णबहादुर महर्जनलाई थेरवाद दायक केन्द्रिय परिषद; धर्मचक्र विहार; सुवर्ण छत्रपुर विहार; प्रणिधिपूर्ण महाविहार; त्रिरत्न कीर्ति विहार; अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र; शिद्धि मंगल बुद्ध विहार, थसि; बौद्ध जनविहार, सुनागुठी; पुण्य उदय विहार, हरिसिद्धी आदि विभिन्न संघ-संस्था एवं विहारहरूबाट अभिनन्दन-पत्र प्रदान गर्नुभई अभिनन्दन गरिएको थियो। यसरी नै धर्मकीर्ति विहारको तर्फबाट रत्नमञ्जरी गुरुमां, धम्मवती गुरुमां, अनुपमा गुरुमां, संघवती गुरुमां, खेमावती गुरुमां, वीर्यवती गुरुमां, सुप्रियावती गुरुमां लगायत अन्य गुरुमांहरूबाट पनि लुम्बिनीमा सिद्धार्थ कुमारको जन्म भएको चित्र अंकित फोटो लगायत अन्य विभिन्न चीज वस्तुहरू प्रदान गर्नुभई सम्मान गरिएको थियो। यसको साथै समारोहमा उपस्थित हुनुभएका सम्पूर्ण उपासक-उपासिकाहरूले अभिनन्दितद्वय महानुभावहरूलाई यथाश्रद्धा फूलको गुच्छा र श्रद्धा चढाई सम्मान गरिएको थियो।

कृष्णकुमार प्रजापतिले सञ्चालन गर्नुभएको उक्त समारोहमा आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने महानुभावहरू यसरी हुनुहुन्थ्यो-

भिक्षु वरसम्बोधी, भिक्षुणी धम्मवती, अमृत घले, लोकबहादुर शाक्य, अभिनन्दितद्वय पूर्णकाजी तुलाधर र कृष्णबहादुर महर्जन आदि।

विष्णु शाक्यले स्वागत भाषण गर्नुभएको उक्त समारोहमा आशाभाईबाट धन्यवाद ज्ञापन गरिएको थियो भने बखतबहादुर चित्रकारले सभापतिको आसनबाट मन्तव्य व्यक्त गर्नुभई सभा विसर्जन गरिएको थियो।

उक्त समारोहमा पूर्णकाजी तुलाधरबाट लिखित कवितालाई ज्ञानमाला भजनको रूपमा भजन गाई प्रस्तुत गरिएको थियो।

क्षमाको महत्त्व

- सुदर्शन अधिकारी

आधुनिक सभ्यसमाजमा क्षमायाचना र क्षमादानको विशेष महत्त्व रहेको छ। क्षमायाचना र क्षमादान दुई मित्रबीच होस् या समूहबीच अथवा राष्ट्रहरूबीच नै किन नहोस् यदि इमानदारीका साथ क्षमायाचना गरिन्छ भने यसले अपमानको भावनालाई निराकरण गर्दछ। क्षमामा ठूलो शक्ति हुन्छ। क्षमाशीलताको धेरै महत्त्व रहन्छ, तर यसबारे कसैले पनि खासै ध्यान दिएको पाइँदैन। कतिपयले कुनै काममा सफलता प्राप्त गरिरहनाले क्षमाशीलताको महत्त्वलाई कहिल्यै सम्झने कोसिस गर्दैन। क्षमायाचना गर्नका लागि आफूमा रहेको गल्तीकमजोरीलाई स्वीकार गर्ने क्षमता हुन जरुरी छ। निरन्तर जितका लागि हामी यति आतुर हुन्छौं, आफ्नो गल्ती र कमजोरीलाई स्वीकार्ने फुर्सद हुँदैन।

इमानदारीले माग्नेको क्षमायाचनाले धेरै प्रभाव पार्दछ। यसको विपरीत मन नभई माग्नेको क्षमाले अभै नकारात्मक सोचको मात्र विकास हुन्छ। क्षमाशीलताको अभावमा मानवले द्वेष, ग्लानि, आपसी मनमुटावको बोझ जिन्दगीभर बोक्नुपर्ने हुन्छ। क्षमा दिने र लिने दुवैले इमानदारीपूर्ण ढंगले दान र ग्रहण गरे आपसमा व्यर्थका मानसिक तनावजस्ता रोगबाट छुटकारा पाउन सकिन्छ। क्षमायाचनाको सबैभन्दा बढी आवश्यकता व्यक्तिगत जीवनमा पर्दछ। हरेक व्यक्तिले आफ्नो विषयमा एक धारणा लिएर जीवन जिउँदछ। उसको आफ्नै विचारधारा हुन्छ।

हरेक मानवले आफ्नो व्यक्तित्वलाई लिएर एउटा रूप तयार गर्दछ। मानवले उसलाई कसरी हेर्नुपर्दछ? यसबारे मानिसको धारणा के हुनुपर्छ? यसको पनि उसले मनमनै तयार गर्दछ। व्यक्तिमा यो स्वधारणा महत्त्वपूर्ण र प्रिय हुन्छ। यसमा उसले अलिकति पनि कसैको कटाक्ष सहन सक्दैन। जबकि जीवनको हरेक कदममा स्वधारणालाई ठेस पुऱ्याउने कैयौं स्थिति जानीनजानी बनिरहेकै हुन्छन्।

कुनै समारोहमा अथवा समूहमा कुनै न कुनै स्वधारणालाई आहत पुऱ्याउने कुनै न कुनै अशंका बनिरहेको हुन्छ। उपेक्षा अनुभव गर्नु, सही व्यवहार भएन, अन्याय भयो, अन्याय गर्‍यो आदि विचारलाई जन्म दिने कारणले नै स्वधारणालाई आहत गर्दछ। सही क्षमायाचना तब हुन्छ, जब हामीले स्पष्ट शब्दमा आफ्नो गस्तीलाई रेखांकित गरेर क्षमा माग्दछौं। (साभार - अस्नपूर्ण)

“मिसाया कर्म”

■ रमा शाक्य

छगु तः धंगु शहर दु । व शहरे च्वम्ह तसकं हे बाँलाम्ह, हिसि दुम्ह छम्ह मिसा दु । वया नां खः “चारूमती” । व चारूमतीया मां, बाँ, तता व छम्ह किजा नं दु । चारूमतीया खा न्ह्याबलें हे न्हिला खाः वो, तर थ्व ग्वःन्हुया लागि खः मस्यू । चारूमती एम.ए. (स्नातकोत्तर तह) तक ब्वना तम्ह छम्ह मिसा खः । व छम्ह साधारण परिवारया म्हायू मचा खः । थथे जूगुलिं वयाके न्यासि चायगू, भ्वासि चायगू, तःधं छु पह जुइगु धयागु छु हे मद्दु । व छम्ह न्ह्यामेसित न्ह्यागु परे जूसा नं गुहालियाईम्ह मिसा खः ।

छन्हु, चारूमतीया बाँ म्हः मफई । अस्पताले वना डाक्टर यात क्यनी । डाक्टर दक्वं जाँचे याना स्वई बले मृगौलाया रोग खनेदई । अले, डाक्टर चारूमतीयात छं बाँ यात मृगौलाया लोचं कगु दु । थथे जूगुली छं बाँयात थन अस्पताले हे भर्ना यायमाली धका धाई । चारूमतीया मनमनं खं ल्हाई । “आ छुयायगू थ्व मृगौलाया रोग यातला पिने विदेशे वना वासः यावने फसाला तसकं हे ज्यूगु खः तर थः पिनके धोवा मद्दु, थःपिन्त गुहाली याईपिं सुनं मद्दु धका मिखां ख्ववि स्वः स्वः वयका च्वनी । चारूमतीया छेंय सः सिउ ब्वनात म्ह वहे छम्ह जक खः ।

चारूमती चाः न्हि मधासे न्हि न्हि अस्पताले च्वना बाँया सेवा याना च्वनी । तताम्ह छ्यें च्वना छ्यें याय मागु ज्या दक्वं याना मां व किजा यगु सेवा याना च्वनी ।

छन्हु, चारूमतीया बाँ नं इमित त्वताः वनी । चारूमती ह्वाँय ह्वाँय ख्वई “आ जिं छुयागु छ्यें गथे याना चले यायगु” धाधो ख्वई” आः ला छ्येंयागु भार दक्वं हे चारूमतीयात लाई । चारूमती थः नं ला कमाईदुगु मखुनी । माँ बुढी जुई धुंकल, तताम्ह ब्वनातःगु मद्दु । किजा नकतिनी आठ कक्षाय ब्वना च्वंगु जुया च्वनी । थज्यागु कारणं याना चारूमतीया मने तसकं हे धौबजी वाई । थथेहे चारूमतीया मने खं ल्हाकुल्हाकुं व उखे थुखे अफिसे वना थः पास जूगु प्रमाणपत्र ज्व ज्व जागिर माः जुई । भाग्यबस छन्हु चारूमतीया जागिर मिले जुई । थः जागिर मिले जूगु खं काचाकाचा छ्यें वना माँ यात न्यंकी । माँ म्हः नं खुशी जुई । कन्हे खन्हु निसं चारूमती अफिसे वनी माँ व तताः छ्येंया ज्या याना हे च्वनी । चारूमती अफिसे वना हे दिन बिते जुजुं वनी । थज्यागु किसिमं बल्ल इमिगु छ्यें खुशीया जः वई ।

अथेहे छन्हु, चारूमती यात विवाहया प्रस्ताव वई । थःपिं मध्यम वर्गीय परिवार जूगुया कारणं धनीगु छ्यें नं थः म्हायूयात प्रस्ताव वोगुली माँम्ह खुशी जुई । तर

चारूमती दुःखी जुई । वया मनमनं खं ल्हाई “थः विवाह याना वन धासा थः माँ, तताः व किजाया भविष्य गथे जुई” थज्यागु कारणं चारूमती विवाह यायगु पक्षे दईमखु । अथे जूसां माँ व तताःया करकापं याना चारूमती विवाह याय माली ।

थज्यागु किसिमं चारूमती जन्मभूमि त्वःता कर्मभूमि दुहाँ वनी । विवाह यानां वला वन तर चारूमती छन्हु हे आनन्दं च्वने खनीमखु । माजुम्ह नं छुच्चा भौ यात खाली ब्वो जक बिइगु, न्ह्याक्व ज्या यासां नं जस मबिइगु, उकेसनं विवाह याना वने साथं थः मिजं नं मिसा जातं ज्याः याना नयू म्वाः धका अफिसे नं छुवई मखु । छ्यें स्वः सा दरवारथें च्वं, मनू स्वःसा बाँला राजकुमार थें च्वं मेपिं नाप खं ल्हाईगु न्यनेबलेला तसकं हे भलादमी थें च्वं । अथे जुयां छुयायू बहनी जुल धायव अय्ला त्वना वइगु, कलायात म्वाः मद्दुगु तोह चिना ब्वः बिइगु, दाईगु म्हुतु ल्हाईगु थज्यागु किसिमं दुर्व्यवहार याईगु व मिजंया तं बलकिला लच्छी निला तकःला न्वं हे मतुसे च्वनीगु । थज्यागु किसिमं चारूमतीया जीवने तसकं हे खिउंगु जः लं कलः । थज्यागु खं छ्यें माँ यात कनेला धासा माँ फन हे दुखी जुईगु जुल, मकनेला धासा थः म्हं सहयाना सहयायू हे मफे धुंकल । चारूमतीया मनमनं खं ल्हाका च्वनी “मां पिनी थः म्हायू पी विवाह याना छुवयू दुसा गुलिजक याउंसे च्वनी थें च्व, विवाह मजुतले छगू धन्दा विवाह जुई धुंका सच्छिगु धन्दा, जिगु गुज्यागु कर्म जुई” धका नुगः ख्वयका च्वनी ।

बहनी जुलकीला चारूमतीया नुग भाराभार मिना वईगु, मवईगु नं गथेयाना न्ह्याबलें अय्ला त्वनां वईम्ह, दाः वईम्ह, म्हुतु ल्हा वईम्ह । थज्यागु जीवन सहयानां सहयायू हे मफया वः मिजंयात सम्भेयाईपी सुं हे मदया छन्हु चारूमती आत्महत्या याई । थः कला नं आत्महत्या याय धुंका तिनी व मिजंया न्ह्यलं चाई । ओहो, जि व मिसायात गुली दुःख बिल खनिसा जिं अथे यायू मज्यूगुला खः । मिसा नं ला छम्ह मनू हे खः धका पश्चाताप याई । भी सुं मनू तयगु जीवन नं थ्व वाखने थें मजूईमा, कलाः व भातया जीवने गबलें हे कचिंग मद्यमा धका जिं भगवान याकें फवना च्वना ।

यदि भगवान् बुद्ध कनां बिज्यागु पंचशील पालना यागु जुसा, सुरापान मयागु जुसा मन, वचन, कर्म याइगु अकुशल ज्या याना थः नं भ्रष्ट जुया परिवार यात हे ध्वष्ट मयाइगु ज्वी । उकें पंचशीलया लपूई वना ।

बुद्धधर्म लाभ छःगू विचाः

■ सुजनकीर्ति, वैकक

मनूतयगु इच्छा आकांक्षाया सिमाना मदु । न्ह्याक्को दुसां मगाः न्ह्याक्को ब्यूसां मगाः । वथेंतुं थःगु लाभ सत्कार या लागी न्ह्यागु यायत नं तयार जुया च्वनी । मेपिनीगु दुःख कष्टयात विचाःयानाः थःगु लाभ स्वईगु उलि खनेमदु । गुलिसितं आः हे तःधंगु लाभ जूसा ज्यू धैगु आशा याना च्वनीसा गुलिं लिपा थ्यक लाभया आशायाना च्वनी । उकी थौकन्हे लाभ सत्कार छगू तःधंगु इच्छा व आशा जुयाच्वंगु दु । अथेजुयाः बुद्धधर्म मनूतयगु थुगु स्वार्थ भावयात गुकथं ध्वाः थुइका तःगु दु धैगु खं प्वका च्वना ।

छगू इले वसपोल भगवान बुद्ध कोलिय तयगु कक्कर निगमे बर्षावास च्वना विज्याना च्वन । अन कोलिय राजपुत्र दीघजाणुकुमार बुद्ध च्वनाविज्याःगु विहारे वन । बुद्धयात वन्दना याना छःखेलिखे ज्याछिंक फेतुनाः बुद्धयाके थथे न्यन ।

....छलपोल महा त्यागीम्ह भगवान् ! जि छम्ह गृहस्थ खः । काम भोगादी लिसें ध्येवा लुं वहः आदिया बृद्धि यायेगु आपालं इच्छा दनि । उकिं आःनं लाभ जुईगु लिपातकं लाभ जुयावं च्वनीगु छुं धर्म दःसा छक देशना याना विज्याहुं ।....

आःया (वर्तमान) लाभ-

भगवान् बुद्धं धया बिज्यात-

....हे दीघजाणुकुमार । प्यता धर्मया फलं आःनं व लिपा तकं लाभ व सुख जुई । व धर्मयात थनया थन हे खने दैगु विधि धकाः धाई । व प्यता धर्म थुकथं खः -

१. उत्थान सम्पदा - उत्साह व प्ररिश्रमी जुइगु
२. आरक्ख सम्पदा - भोगसम्पत्तिया सुरक्षा यायगु
३. कल्याणभित्तता - कल्याणजन पिनीगु संगत यायगु
४. समजीविता - ल्वगु कथं उचित रूपं जीवन छयलेगु - अंगुत्तर निकाय

१. उत्थानसम्पदा- धयागु थःगु कार्य आखः ब्वनेगु, ब्ववसाय यागु ज्यामी ज्या यायगु आदि अल्लिस मचासे परिश्रमी जुयाः थःगु कर्मव्ययात पालन यायगु अथवा छुं ज्या (याय न्ह्यो) बांलाक्क बिचाः याना गथेयाःसा बांलाई बल्लाई व उत्तमगु फल दई धैगु बिचाः याना धनसम्पत्ति दैगु ज्या यायमाः ।

२. आरक्ख सम्पदा- धयागु थम्हं उत्साह व परिश्रमी पूर्वक कमे याना तयागु धनसम्पत्तियात सुरक्षा वा विनास मजुईक बांलाक फुथें रक्षा यायेगु वा अपायखमुख पाखें अलग्ग जुईगु हे रक्षा यायेगु खः । लिसें थःगु ज्याय निरन्तर तायात कायम याना तयगु नं रक्षा यायेगु छगू विधी खः ।

३. कल्याणभित्तता- गुणधर्म पूर्णीपिं, शीलं पूर्णीपिं भिंगु लँपु क्यनि पिनीगु संगत यायगु श्रद्धा शील त्याग व

प्रज्ञां युक्त पिनीगु संगत याना मूर्ख पिनिगु संगत मयायगु हे पण्डित पिनीगु संगत यागु धाई ।

४. समजीविता- धयागु आम्दानी अनुसार खर्चयाना जिविका हनेगु यात हे समजीविता धाई । अथवा धनसम्पत्तिया हानी नोक्सानी जुईगु लँःपुया बांलाक्क जाँःदयकेगु, धन दुहां वइगु व वनिगु लँयात उचित रूपं व्यवस्थित यायगु दुहांवइगु सिकं पिहां वनीगु लँयात त्वाःथला छवयगु कुतः यायगु वा वचत याये सयकेगु हे उच्चतम सुखी जीवन धाई ।

थुपिं प्यता गुण धर्म पूर्ण जुयाः जीवन हनेगु थुगु जन्मया लागीं लाभ जुईगु उत्तम धर्मया लँपु खः ।

भगवान बुद्ध हाकनं भोगसम्पत्ति नास जुईगु लँया नं देशना याना बिज्यात । भोगसम्पत्ति नास जुईगु प्यत दु-

१. मादक पदार्थ सेवन यायगु । २. मखुगु इले चाःहिलेगु
३. जू म्हितेगु ४. मभिंणु बांमलागु संगत यायगु - अंगुत्तर, अत्थक निपात

ध्व प्यता लँ छगू तःधंगु पुखुली च्वंगु प्येखें लः दुहां वईगु व प्येखें लः पिहांवनीगु लँ थें तुं खः । लः पिहां वनीगुयात चायकल तर लः दुहां वईगु लँयात तिनाविल वा नं मवल धाःसा व तःधंगु पुखुली सुक्खा जुईगु स्वभाविक हे जुई । पुखुली लः भचा नं दईमखु । वथें हे भोग सम्पत्ति लाभया लं नं प्यता दु । व खः

१. काययोगु पदार्थ अलग्ग जुईगु ।
२. मखुगु इले चाःमहिलेगु ।
३. जू म्हितेगु तोतेगु । ४. भिपिं पासा नालेगु ।

ध्व प्यता धर्म व तःधंगु पुखुया लः पिहां वनिगु लँ (=लुखा) यात तिना दुहां वगु लँयात चायकाः बिल धाःसा व तःधंगु पुखुलि लः जाया वयाच्वनीगु गथे खः अथे हे तुं मनूतयगु जीवन हराभरा जुयाः सुखी व शान्ति जुया च्वनी । उकिं थुपिं प्यता धर्म धर्माचरण जुईगु हे ध्व जन्मया उत्तमलाभ व पूण्य खः ।

लिपा (अनागतकाल) या लाभ-

भगवान बुद्ध हाकनं धया बिज्यत- हे दीघजाणुकुमार ! वथें लिपाया सुखया लागीं प्यताप्रकारया धर्म दु । व खः लाभ जुईगु धर्म खः ।

१. सद्धा सम्पदा - श्रद्धा पूर्ण जुईगु ।
२. शील सम्पदा - शीलं पूर्ण जुईगु ।
३. चाग सम्पदा - दान पूण्य (=त्याग धर्म) पूर्ण जुईगु ।
४. पञ्जा सम्पदा - प्रज्ञा पूर्ण जुईगु ।

- अंगुत्तर, चतुक्क निपात

१. सद्धा सम्पदा- विश्वासयाय ल्वःगुयात विश्वास यायेगु व मल्वःगुयात विश्वास मयायगु अथवा वसपोल

बुद्ध प्रज्ञां सम्पन्न जुयाः अनुत्तर सम्बोधी ज्ञान प्राप्त याना बिज्याः गु, क्लेशं मुक्तम्ह जुया विज्यागु, थम्हं हे दुःखया कारण व मदैगु मार्गयात थुईका सत्वलोके च्वपिनीगु दुःखं मुक्त जुयाः निर्वाण पद लाकेगु अमूल्य धर्मयात कना बिज्यात धका विश्वास व श्रद्धा आदी उत्पन्न यायेगु हे सद्धा सम्पदा धर्म पूर्ण जुया च्वनिगु खः ।

२. शील सम्पदा- शीलं पूर्ण जुया दोष मदुम्ह जुईगु वा पापकार्य अलग्ग जुईगु, हिंसा मयायगु, मादक पदार्थ लिचिलेगु वा पञ्चशील यात श्रद्धा पूर्वकं पालन याना अपायमुखं अलग्ग जुईगु हे शील सम्पदा पूर्ण जुया च्वनिगु खः ।

३. चाग सम्पदा- गृहस्थ पिनीगु प्रमुख धर्म वा मेपिनी पाखें निन्दा ईर्ष्या अलग्ग जुईगु हे भोग्य सम्पत्तियात दान वा त्याग याये सयेकेगु खः । दुःखीपिनीत गरिबतयत दान विईत, शीलं पूर्णपिं भिक्षु पिनीत दान विईत न्त्याबले नं न्त्यब्बाना च्वनिगु, मदुपिं छुटेयाना ल्यया त्याग याये सयेकेगु हे चाग सम्पदा धर्म पूर्ण जुया च्वनिगु खः ।

४. पञ्जा सम्पदा- पापकर्म लिचिलेगु, धर्मकर्म यायेगु, दोष दु मदु आदी सिईकेगु थुईकेगु यात हे प्रज्ञा पूर्ण जुईगु धाई । उल्लिजक मखुं भौतिक वस्तुया उत्पत्ति व विनासया कारण वा थ्व संसारे दुःख अनात्मा व अनित्य धकाः थुईकेगु ज्ञान दुम्ह जुईगु खः । क्लेशमल यात नासयाना दुःखं मुक्त जुया स्वतन्त्र जुई सयेकेगु ज्ञान उत्पन्न व वृद्धि यायेगु हे प्रज्ञा पूर्ण जुया च्वनिगु वा प्रज्ञा सम्पदा धर्म पूर्ण जुईगु धाईगु खः ।

उत्तम लाभ

कुमार दिधजाणु बुद्धयात वन्दना याना लिहाँ वनेवं वसपोल भगवान बुद्धं भिक्षु संघयात संगठित याना थथे देशना याना विज्यात- भिक्षुपिं ! दुःखं मुक्त जुया निर्वाण वनेगु लँ आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग खः वा दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा मार्ग सत्य धयागु दुःख निरोध यायेगु मार्ग धका नं धाई । आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया अभ्यासं हे निर्वाण पद लाईगु खः । दुःख, समुदय, निरोध व मार्ग थ्व प्यंगू आर्य सत्ययात थुईगु खः । आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग धयागु उत्तमगु उच्चगु च्यापु लँ खः

१. सम्मा दिट्ठी - सम्यक् दृष्टि
२. सम्मा संकप्प - सम्यक् संकल्प
३. सम्मा वाचा - सम्यक् वचन
४. सम्मा कम्मन्त - सम्यक् कर्मान्त
५. सम्मा आजीव - सम्यक् जीवन जीविका
६. सम्मा वायाम - सम्यक् प्रयत्न
७. सम्मा सति - सम्यक् स्मृति
८. सम्मा समाधी - सम्यक् समाधि

- दीघ निकाय महावर्ग (१०/२११-३३०)

१. सम्यक् दृष्टि - ठीक समझदारी वा थूगु
थ्व संसारिक धर्म अनित्य, दुःख व अनात्मयात यथार्थ थ्वीका कायगु, जन्म जुईगु, बुढा जुईगु, सिना वनीगु

आदी आर्य सत्ययात वा दुःखया कारणयात थुईकेगु हे सम्यक दृष्टि खः । खः थें थुईका कायगु ।

२. सम्यक संकल्प - थःगु जक मखु बहुजन हितया ज्या यायेगु वा कल्पना यायेगु हे ठीक संकल्प खः । अभिघम्म कथं धासा चेतसिक धाई । सम्यक कल्पना धकाः स्वंगू दु ।
१. नेक्खम्म संकप्प - क्लेशं मुक्त जुईगु अधिस्थान
२. अब्यापाद संकप्प - द्वेषं मुक्त जुया परिहिते जुईगु
३. अविहिंसा संकप्प - हिंसा कार्य अलग्ग जुईगु

३. सम्यक् वचन - दोष मदुगु वचन वा थःत नं मेपिन्तनं भिजुइगु खँ ल्हायेगु यात हे सम्यक वचन धाई । मखुगु खँ मल्हायेगु, चुक्लि मयायेगु, छाःक्क खँ मल्हायगु अले ज्याखेले मदुगु खँ मल्हायगु थुपिं प्यता धर्म पूर्ण जुयाः ल्हाईगु खँयात हे दोष मदुगु वचन धाई ।

४. सम्यक् कर्मान्त - सम्यक दृष्टि कथं कार्य यायेगु वा दोष मदुगु कार्य यायगुयात हे सम्यक कर्मान्त धाई । हिंसा मयायगु खुँज्या मयायेगु, व्यभिचार मयायेगु थुपिं स्वता शरीर दोषमदुगु कार्य धाईगु खः ।

५. सम्यक् आजीव - इमान्दारी पूर्वकं कार्य याना मिच्छाजीव (=मखुगु कथं जीवन हनेगु) त्वःताः सम्यक् कथं जीवन हनेगुयात सम्यक आजीव धाई । सम्यक जीवन हनेगु धयागु प्यता धर्म त्वतेगु खः शस्त्र अस्त्र मिईगु, विष मिईगु, ला (=मासु) व मदिराया व्यापार यायेगु व दासदासीया व्यापार यायेगु आदी कार्ययात मिच्छाजीव धाई । थुपिं प्यता धर्म अलग्ग जुईगु हे सम्यक् आजीव धाई ।

क्रमशः

बुद्धयात संक्ति

पूर्णकाजी उपासक

नमोबुद्ध नमोधर्म नमोसंघ खकि
भाव भक्ति मने तथा बुद्धयात लुमकि
शीलया लखं भीसं मनयात यचकि
न्हियान्हियं प्राणीयात दयातय फयकि
अमूल्य जन्म हाकनं काय थाकु, सियकि
अलसि मचास्य भीसं धर्मयाय फयकि
शत्रु व मित्र धैगु भाव मने मदयकि
सकल प्राणीयात सम भाव दयकि
वया च्वना भीपिं थन वने मानी खकि
परोपकार याना भीके पूण्य यक्को दयकि
काम क्रोध मोह चीका भव दुःख खकि
भव दुःखं मुक्त ज्वीगु ज्ञान भीके देकि
नेपालया पूण्य भूमि लुम्बिनी खकि
छु धया च्वन भीत बाँलाक थुयकि
भिक्षु भिक्षुणी उपासक उपासिका चायकि
प्यचा घःचा मिले जूथे मिले जुइ फयकी

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊपसमोसुखो

बुद्धिः
(बि.सं. १९९० मंसिर १५ गते)
बिहीवार

मदुगु न्हिः
(बि.सं. २०६२ माघ २९ गते)
शनिवार

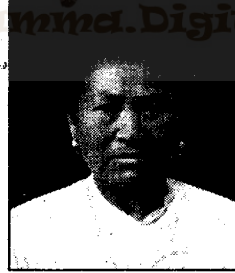
स्व. मानिकरत्न कंसाकार

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया पूर्व सल्लाहकार व धर्मकीर्ति पत्रिकाया विशेष सदस्य
भाजु **मानिकरत्न कंसाकार** दिवंगत जुयादीगुलिं वयकःया गुणानुस्मरण यासे
वयकःया छय्येजःपिसं संसारया अनित्य स्वभावयात लुमंकुसे धैर्य धारण
यायफयमा धकाः विचाः हायका चवना ।

धर्मकीर्ति पत्रिका

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी परिवार

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊपसमो खुसो

दिवंगत उपासिका न्हुच्छेमाया महर्जन

२०६२ माघ ६ खुन्हु सिद्धि मंगल बुद्ध विहारया उपासिका
न्हुछे माया महर्जन दिवंगत जुया दीगुलिं वयकःया छय्येजःपिसं संसारया अनित्य स्वभावयात
लुमंकाः धैर्य धारण यायफयमा धकाः सिद्धि मंगल बुद्धविहारया सकल
उपासक उपासिकापिन्सं श्रद्धाञ्जली देछानाचवना ।

सिद्धि मंगल बुद्ध विहार

ल.पु.जि. सिद्धि पुर, (ठसि) खुसिलें ।

1. What is Buddhism ?

■ Ven. S. Dhammika

5. REBIRTH

Question: Where does man come from and where is he going?

Answer: There are three possible answers to this question. Those who believe in a god or gods usually claim that before an individual is created, he does not exist, then he comes into being through the will of a god. He lives his life and then, according to what he believes or does during his life, he either goes to eternal heaven or eternal hell. There are others, humanists and scientists, who claim that the individual comes into being at conception due to natural causes, lives and then at death, ceases to exist. Buddhism does not accept either of these explanations. The first gives rise to many ethical problems. If a good god really creates each of us, it is difficult to explain why so many people are born with the most dreadful deformities, or why so many children are miscarried just before birth or are still-born. Another problem with the theistic explanation is that it seems very unjust that a person should suffer eternal pain in hell for what he did in just 60 or 70 years on earth. Sixty or seventy years of non-belief or immoral living does not deserve eternal torture. Likewise, 60 or 70 years of good living seems a very small outlay for eternal bliss in heaven. The second explanation is better than the first and has more scientific evidence to support it but still leaves several important questions unanswered. How can a phenomenon so amazingly complex as consciousness develop from the simple meeting of two cells, the sperm and the egg? And now that parapsychology is a recognized branch of science, phenomena like telepathy are increasingly difficult to fit into the materialistic model of the mind.

Buddhism offers the most satisfactory explanation of where man came from and where he is going. When we die, the mind with all the tendencies, preferences, abilities and characteristics that have been developed and conditioned in this life, re-establishes itself in a fertilized egg. Thus the individual grows, is re-born and develops a personality conditioned both by the mental characteristics that have been carried over and by the new environment. The personality will change and be modified by conscious effort and conditioning factors like education, parental influence

and society and once again at death, re-establish itself in a new fertilized egg. This process of dying and being reborn will continue until the conditions that cause it, craving and ignorance, cease. When they do, instead of being reborn, the mind attains a state called Nirvana and this is the ultimate goal of Buddhism and the purpose of life.

Question : How does the mind go from one body to another?

Answer: Think of it being like radio waves. The radio waves, which are not made up of words and music but energy at different frequencies, are transmitted, travel through space, are attracted to and picked up by the receiver from where they are broadcast as words and music. It is the same with the mind. At death, mental energy travels through space, is attracted to and picked up by the fertilized egg. As the embryo grows, it centres itself in the brain from where it later "broadcasts" itself as the new personality.

Question : Is one always reborn as a human being?

Answer : No, there are several realms in which one can be reborn. Some people are reborn in heaven, some are reborn in hell, some are reborn as hungry ghosts and so on. Heaven is not a place but a state of existence where one has a subtle body and where the mind experiences mainly pleasure. Some religions strive very hard to be reborn in a heavenly existence mistakenly believing it to be a permanent state. But it is not. Like all conditioned states, heaven is impermanent and when one's life span there is finished, one could well be reborn again as a human. Hell, likewise, is not a place but a state of existence where one has a subtle body and where the mind experiences mainly anxiety and distress. Being a hungry ghost, again is a state of existence where the body is subtle and where the mind is continually plagued by longing and dissatisfaction.

So heavenly beings experience mainly pleasure, hell beings and ghosts experience mainly pain and human beings experience usually a mixture of both. So the main difference between the human realm and other realms is the body type and the quality of experience.

to be continue...

अनिच्चावत संखारा

अनिच्चावत संखारा उप्पायवद धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊपसमोसुखो

जन्म :
वि.सं. १९९१ फाल्गुण १८

दिवंगत :
वि.सं. २०६२ माघ १३

मदुम्ह प्रेमदेवी तुलाधर
भोटाहिटी

धर्मकीर्ति पत्रिकाया विशेष सदस्य प्रेमदेवी तुलाधर दिवंगत जुयादीगुलिं
वय्कःया छयैजःपिसं संसारया अनित्य स्वभावयात ध्वीकाः धैर्य धारण याय्फय्मा
धकाः क्कमना यानाच्चवना ।
साथय् वय्कःया गुणानुस्मरण यासे मैत्री देछानाच्चवना ।

धर्मकीर्ति पत्रिका परिवार

अनिच्चावत संखारा

अनिच्चावत संखारा उप्पायवद धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊपसमोसुखो

जन्म :
चैत्र शुक्ल पक्ष पञ्चमी
ने.सं. १०५०

दिवंगत :
वि.सं. २०६२ चैत्र १ गते
फागु पूर्णिमा
ने.सं. ११२६

मदुम्ह चन्द्र देवि सिं
नःघल क्वाडों

धर्मकीर्ति पत्रिकाया विशेष सदस्य चन्द्र देवी सिं २०६२ चैत्र १ गते
दिवंगत जुयादीगुलिं वय्कःया छयैजःपिसं प्रकृतिया अनित्य स्वभावयात ध्वीकाः धैर्य धारण याय्फय्मा
धकाः कामना यानाच्चवना । साथय् वय्कःया गुणानुस्मरण यासे संसारया
अनित्य स्वभावयात लुमंका चवना ।

धर्मकीर्ति पत्रिका परिवार

धर्मकीर्ति विहार

गतिविधि

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको 'वार्षिक भेला' सम्पन्न

गत २०६२ चैत्र ५ गते शनिबार धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको वार्षिक भेला कमल पोखरीस्थित पद्मकीर्ति विहारमा सम्पन्न भयो। विहान ८:०० बजे देखि साँझ ६:०० बजेसम्म दिनभरिको कार्यक्रम दुई चरणमा सञ्चालन गरिएको थियो। पहिलो चरणमा बुद्धपूजा तथा भिक्षुणी वीर्यवतीबाट धर्मदेशना र जलपान, भोजनको कार्यक्रम रह्यो।

दोश्रो चरणमा भिक्षु अश्वघोषको प्रमुख आतिथ्य तथा भिक्षुणी धम्मवतीको सभापतित्वमा सञ्चालन गरिएको औपचारिक कार्यक्रममा विशेषतः गोष्ठीको विभिन्न निकायको वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरियो। गोष्ठीका सदस्य अमीर कुमारी शाक्यबाट यस गोष्ठीकै ३७ वर्ष पुरानो स्वागत गान गाएर शुरुवाट गरिएको कार्यक्रम गोष्ठीको कार्यकारिणी सदस्य मीना तुलाधरबाट स्वागत मन्तव्य दिँदै कार्यक्रम अगाडि बढाइयो।

वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने क्रममा गोष्ठीको सचिव रमा शोभा कंसाकारबाट २०६२ सालभरि धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको आयोजनामा भएका नियमित वार्षिक कार्यक्रमहरूका साथै यस वर्ष सञ्चालित विभिन्न तालिम, प्रशिक्षण, बुद्धपूजा, सम्मान कार्यक्रमहरूको विवरण प्रस्तुत गर्नु भयो। गोष्ठीको कोषाध्यक्ष तारा डंगोलबाट आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरियो भने सह-कोषाध्यक्ष एवं शनिवारीय कक्षाका संयोजक श्यामलाल चित्रकारले वर्षभरिको शनिवारीय अध्ययन गोष्ठी कक्षा सम्बन्धि विस्तृत जानकारी दिनुभयो।

अध्ययन गोष्ठीको उप-कमितिहरूको गतिविधिबारे प्रतिवेदन दिने क्रममा धर्मकीर्ति अडियो भिजुएल कमितिका संचालक रोशन काजी तुलाधरले यस वर्ष उत्पादन गरिएका अडियो, भिडियो क्यासटे तथा सिडीबाट आम्दानी, खर्च र यसको लाभका साथै कमिति मार्फत सञ्चालन भएको टि.भि. कार्यक्रम 'धम्मोपदेश' सम्बन्धि यथास्थिति जानकारी गराउनु भयो। अर्को उपकमिति अल्पकालीन श्रामणेर र ऋषिनी प्रब्रज्या कमितिको वार्षिक कार्यक्रमबारे संयोजिका गुरुमाँ इन्द्रावतीले प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो। 'धर्मकीर्ति बौद्ध पुस्तकालय' सम्बन्धि यथास्थिति विवरण यसका सञ्चालक रीना तुलाधरले प्रस्तुत गर्नुभयो।

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको आयोजनामा भईरहेको गतिविधि माथि आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्ने

क्रममा सदस्य लोचन तारा तुलाधरले हाग्रा सन्तान, बाल बच्चालाई पनि तिनीहरूको भविष्य सुधोस भन्ने हेतु विहारतिर आकर्षित गर्ने कार्यक्रमहरू बनाउने पहल गर्नु पर्‍यो भन्ने विचार व्यक्त गर्नुभयो। गोष्ठीकै भूतपूर्व उपाध्यक्ष तथा सदस्य अमृत रत्न ताम्राकारले गोष्ठीमा नियमित आउनेको संख्या कम हुनुमा दुःखेसो पोख्दै गोष्ठीबाट सञ्चालित हुने तालिम, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरूमा तालिमका साथै बुद्ध शिक्षा दिलाउने कार्यक्रम जोडेर बाहिरी मानिसलाई गोष्ठीतर्फ आकर्षित पार्नु पर्ने विचार व्यक्त गर्नु भयो। मन्तव्यकै क्रममा पद्मकीर्ति विहारका प्रमुख कमला गुरुमाँले धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीले पद्मकीर्ति विहारमा आएर वार्षिक भेला मनाउन आएकोमा ज्यादै खुशि भएको बताउनु भयो साथै उहाँले कामको सिलसिलामा बाधा अड्चन हुन सक्ने स्वाभाविक हो। बाधा अड्चन हटाएर गोष्ठीले सही रूपमा उन्नति गर्नु भन्ने हौसला दिनुभयो।

मन्तव्यको कार्यक्रम पछि तालिम प्रशिक्षक तथा कार्यक्रम संयोजकहरूलाई 'लुमन्ति चिं' (स्मरण - उपहार) प्रदान गर्ने कार्यक्रम रह्यो। कमला गुरुमाँको हातबाट प्रशिक्षकहरू इन्द्र कुमार नकमी तथा उत्पला तुलाधर, संयोजकहरू रीना तुलाधर, उद्योग रत्न तुलाधर, सावित्री चित्रकार, रमा कंसाकार, विजय लक्ष्मी शाक्य, स्वयम्भू मान तुलाधर, इन्द्रावती गुरुमाँलाई 'लुमन्ति चिं' प्रदान गरियो। संयोजकहरू कल्पना शाक्य, चिनीकाजी महर्जन र मीन शोभा शाक्य भने अनुपस्थित रहनु भयो।

गोष्ठीका धम्मानुशासक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर ले ओवाद उपदेश दिएर उपस्थित सदस्यहरूलाई लाभान्वित गराउनु भयो। गोष्ठीका उपाध्यक्ष इन्द्र कुमार नकमीबाट सम्पूर्ण कार्यकर्ताहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै धन्यवाद मन्तव्य दिनुभयो। अध्यक्ष धम्मवती गुरुमाँबाट सभापति आशानबाट मन्तव्य दिँदै गोष्ठीका सदस्यहरूलाई आवश्यक निर्देशन दिनु भयो। उक्त कार्यक्रम चन्द्रा वज्राचार्यले सञ्चालन गर्नु भएको थियो। यसै वार्षिक भेलामा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको कार्यकारिणी समिति पुनर्गठन गर्ने कार्यक्रम पनि सम्पन्न भयो। सम्पूर्ण औपचारिक कार्यक्रम पछि अन्तमा वार्षिक भेलाको विशेष रमाइलो कार्यक्रम 'शुरु शुरु नृत्यसः खुर्खुरु सिरपाः' सञ्चालन गरेर रमाइलो गरियो। यस कार्यक्रमको

सञ्चालन सदस्य अरुण सिद्धि तुलाधर, विकाश रत्न तुलाधर तथा इन्द्र कुमार नकमीले गर्नु भएको थियो।

प्रस्तुती - रीना तुलाधर

२०६२ माघ २९

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नः घः

विषय - बुद्ध धर्म र विज्ञान

प्रवचक - श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्ति

संचालक - श्यामलाल चित्रकार

प्रस्तुति - प्रेम लक्ष्मी तुलाधर

यसदिन श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्तिले प्रवचनको क्रममा भन्नुभयो- "भगवान् बुद्धले देशना गर्नुभएको शिक्षा व्यवहारिक, बैज्ञानिक एवं हाम्रो सफल जीवनको लागि अत्यावश्यक मानव धर्म हो। उहाँले स्वतन्त्र चिन्तनलाई जोड दिनुभएको छ। २५४९ वर्ष अगाडि बुद्धले दिनुभएको शिक्षा आजको वैज्ञानिक युगले प्रमाणित गर्दै आएको छ। उदाहरणको लागि बुद्धले पहिला नै पत्ता लगाउनुभएको सत्य संसारको अनित्य र परिवर्तन स्वभावलाई आज वैज्ञानिकहरूले स्वीकारेका छन्। विज्ञानले हरेक कुरालाई निरिक्षण परिक्षण गरी निष्कर्ष निकाली मात्र स्वीकार्ने गर्छन्। विज्ञानमा नयाँ नयाँ उपलब्धीहरू गरिए पनि तिनीहरू नित्य र सत्य बनी अडिग रहन सक्दैनन्। तर बुद्धले प्रमाणित गरी पत्ता लगाउनु भएका सत्यहरू सधैं यथावत कायम रही त्यसमा हेरफेर कदापि हुन सक्दैन। बुद्ध शिक्षाको लक्ष्य नै मानसिक सुख एवं मुक्ति प्राप्त गर्नु रहन्छ भने विज्ञानको लक्ष्य भौतिक सुख सुविधा प्रदान गर्नु

रहेको हुन्छ। बुद्ध शिक्षाले हाम्रो जीवनमा भौतिक सुख एवं मानसिक सुखको अनुभव गर्ने उपाय बताइरहेको छ भने विज्ञानले भौतिक सुख प्रदान गरिरहेको छ। त्यसैले होला पश्चिमी मुलुकका जनताहरूमा जतिसुकै भौतिक सुख सुविधाले पूर्ण रहेपनि मनको शान्ति उनीहरूले प्राप्त गर्न सकिरहेका छैनन्। यसको प्रमुख कारण बुद्धले सिकाउनु भएको शिक्षा आध्यात्मिक सुखको अभाव हो।

२०६२ फाल्गुण ६ गते

प्रवचिका: श्रद्धेय सुजाता गुरुमा

विषय - मंगल सुत्त

प्रस्तुति - मिनरबति तुलाधर

अनवज्जानि कम्मामि - निर्दोष कर्म

राग, द्वेष, मोहले युक्त भएर कर्म गर्दा कहिले पनि असल (कुशल) कर्म हुन सक्दैन। दश प्रकारका दुश्चरित्र रहित काम गर्दा मात्र कुशल हुन्छन्। हामीले कहिले काहिं नराग्री काम पनि हर्षले युक्त भएर गर्न सक्दौं त्यसलाई कुशल भन्न सक्दैन। परिवारमा जहिले पनि आमा-बाबुले आफ्नो सन्तानहरूलाई भलो होस् भनेर, राम्रो काम गर्न सकोस् भनेर गालि गर्छन्, त्यस्तै नै गुरुजनहरूले पनि आफ्ना चेलाहरूलाई राम्रो बाटोमा लागोस् भनेर अति उपदेश दिन्छन्। कुनै बेला भगवान् बुद्धले आफ्ना शिष्यहरूलाई यस्तो उपदेश दिनु हुन्थ्यो। तिमीहरूले दुशील भएर जनताहरूले दिएको राष्ट्रपिण्डा खाएर बाँच्नु भन्दा बरु रातो हुने गरि पोलेको आंगोकी डल्को खानु उत्तम। ■

धर्म प्रचार

समाचार

हनापी लःल्हायगु ज्याइव सम्पन्न

२०६२ फागुण २३ मंगलवार
थाय्- अशोक पार्टी पालेस
यल।

प्रा. आशाराम शाक्ययात लःल्हायगु हनापी ब्वनाः न्यका च्वंगु दृश्य

याःगु छम् ज्यज्जवे हनापी
लःल्हाःगु समाचार दु।

उगु हनापती प्रा. आशाराम
शाक्ययात तारेमाम संघ
ज्ञानमाला भजन ब बुद्धजयन्ती
समारोहस २००९ सालं
निसें सहयोग याना
बिज्याःगु ज्यायात लुमंकाः
वसपोलया सुस्वास्थ्य

ध्वीका बीगु ज्याय् थःगु
जीवन अर्पण याना बिज्याःगु
वसपोलयात तारेमाम संघ

गुणयात लुमंकाः व ताहाः जीवनया कामना यासे शुभकामना
नागबहालं आयोजना समाचार दु।

मैत्री बोधिसत्त्व विहारमा बुद्धपूजा र धर्म देशना
२०६२ फागुण २३ गते

मैत्री बोधिसत्त्व महाविहार जमलमा प्रत्येक महिनाको शुक्लपक्ष अष्टमीका दिन संचालन भइरहेको बुद्धपूजा, धर्मदेशना र जलपान कार्यक्रम अनुसार यसदिन चर्मेली गुरुमाले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भएपछि धर्मदेशना गर्नुभएको थियो। यसदिन अन्नपूर्ण ज्ञानमाला भजन खलःबाट ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरिएको थियो भने कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका गुरुमाहरू एवं उपासकोपासिकाहरूलाई दाता पञ्चवीर सिंह, पुष्पादेवी तुलाधर लाजिम्पातको तर्फबाट जलपान दान गरिएको थियो।

आनन्द विहार परियत्ति केन्द्रको समुद्घाटन
फाल्गुण १३ शनीवार, तानसेन।

ज्ञानमाला संघ, आनन्द विहारको आयोजनामा तानसेनमा एक समारोहका बीच परियत्ति केन्द्रको समुद्घाटन कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। परियत्ति केन्द्रको समुद्घाटन समारोहमा परियत्ति केन्द्र पाल्पाका केन्द्राध्यक्ष विश्वमान वज्राचार्यले आफ्नो स्वागत मन्तव्यमा जनमानसको हृदयको गहिराई सम्म बुद्धधर्मको ज्ञान पुऱ्याउने उद्देश्यले पाल्पामा पनि यस केन्द्रको स्थापना गरिएको जानकारी गराउनु भएको थियो। प्रमुख अतिथि श्रद्धेय भिक्षु सम्यक सम्बोधि प्राणपुत्रको परियत्ति सम्बन्धि प्रकाश पार्नु भै बुद्ध धर्ममा परियत्तिको महत्त्वबारे चर्चा गर्नुभएको थियो। उक्त समारोहमा सनतोक संघौ बौद्ध गुम्बामा परियत्ति कक्षामा अध्ययनरत सुश्री ईरु मगरबाट आफ्नो अनुभव तथा मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो भने धर्मोदय सभा पाल्पाका अध्यक्ष चिनिया लाल वज्राचार्यले पनि आफ्नो शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो। संघका अध्यक्ष सर्जुलाल वज्राचार्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको उक्त कार्यक्रम संघका सहसचिव रत्नमान वज्राचार्यले संचालन गर्नुभएको थियो।

दुर्लभ प्रव्रज्या

२०६२ साल माघ २१ गते निसैं २६ गते तक सिद्धिमंगल बुद्ध विहारे (थसि) चोपिं व जले चोपिं कुल पुत्रपिं दुर्लभ प्रव्रज्या या ज्याभो पुवंकूगु समाचार दु। थुगु ज्याभोले श्रद्धेय पूज्य भिक्षु बोधिसेन महास्थविर भिक्षु गुरुवर जुयाः दुर्लभ श्रामणेरे याना बिज्यागु खः। थुगु ज्या भोले श्रामणेरे भन्ते चन्दीम व श्रामणेरे भन्ते उत्तम पाखें श्रामणेरे जुया बिज्यापिन्त स्यने कने याना बिज्यात माघ २६ गते भिक्षु बिमल कीर्ति पाखें श्रामणेरे प्रव्रज्या ज्याभो क्वचायका विज्यात। श्रामणेरे प्रव्रज्या जुया बिज्याःपिनीगु नां थये दु।

१. रवि महर्जन श्रामणेरे तथकर
२. विवेक महर्जन श्रामणेरे मेधकर
३. अमण महर्जन श्रामणेरे समंकर
४. रिकेश महर्जन श्रामणेरे दिपंकर
५. सन्तोष महर्जन श्रामणेरे सुमण

६. सुदिस महर्जन श्रामणेरे रेवत
७. कूसाम महर्जन श्रामणेरे सम्मणकर
८. अमिर महर्जन श्रामणेरे सुजात
९. निकेश महर्जन श्रामणेरे सिखि
१०. असमिण महर्जन श्रामणेरे काश्यप
११. रोहित महर्जन श्रामणेरे गौतम

दिवंगत महास्थविर भिक्षु चुन्द शास्त्रीको गुणानुस्मरण दिवस मनाइयो।

फागुण १० गते, बुटवल।

बुटवल नगरमा अवस्थित पद्म चैत्य विहारमा २०६२ फागुण १० गते बुधवार (कृष्णपक्ष नवमी तिथि) का दिन दिवंगत महास्थविर भिक्षु चुन्द शास्त्रीको गुणानुस्मरण दिवस मनाइएको समाचार छ। उक्त समाचार अनुसार कार्यक्रमको शुभारम्भ शील प्रार्थना तथा बुद्धपूजाबाट गरिएको थियो। उक्त अवसरमा पद्म चैत्य विहारकी आवासीय श्रद्धेय गुरुमा उदयशीलाले दिवंगत भन्ते चुन्द शास्त्रीले पुऱ्याउनु भएको योगदानको चर्चा गर्नु हुँदै उहाँले देखाउनु भएको, डोऱ्याउनु भएको मार्गमा अग्रसर हुन सके हामी सबैको भलो हुने बताउनु भयो। यही सिलसिलामा उहाँले धर्मदेशना गर्नु भई दिवंगत भन्तेप्रति श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्नु भयो। यसै अवसरमा पद्म चैत्य विहार संचालक समितिका प्रथम उपाध्यक्ष विमल बहादुर शाक्यले दिवंगत महास्थविर भिक्षु चुन्द शास्त्री प्रति हार्दिक श्रद्धासुमन अर्पण गर्दै उहाँको अमूल्य कार्यहरूको संस्मरण सुनाउनु भयो। दिवंगत भन्तेले पद्म चैत्य विहार, बुटवलले बुद्ध धर्मको प्रचार प्रसारमा सदैव अग्रगण्य दायित्व निर्वाह गर्नु पर्छ भन्ने आफूलाई भन्नु हुन्थ्यो भन्ने सम्बन्धै पद्म चैत्य विहार का सम्पूर्ण उपासक उपासिकाहरूले विहारबाट संचालन गरिने सबै खाले बौद्ध गतिविधि तथा क्रियाकलापहरूमा सकदो योगदान पुऱ्याउनु पर्ने बताउनु भयो। कार्यक्रममा बोल्ने वक्ताहरूले दिवंगत महास्थविर भिक्षु चुन्द शास्त्रीका अमूल्य योगदानबारे प्रकाश पार्नु भएको थियो। धेरै उपासक उपासिकाहरूको उपस्थितिमा भएको कार्यक्रमको अध्यक्षता पद्म चैत्य विहार संचालक समितिका अध्यक्ष संघरत्न वज्राचार्यले गर्नु भएको थियो। दिवंगत महास्थविर भिक्षु चुन्द शास्त्रीको देहावसान वि.सं. २०५६ साल फागुण १६ गते कृष्णपक्ष नवमी तिथिको दिन भएको थियो।

पुस्तक लोकार्पण

२०६२ फाल्गुण २७ गते, शनिवारका दिन श्री शाक्यसिंह विहार, थैनामा श्रद्धेय ज्ञानपूर्णिक महास्थविर ज्यूको प्रमुख आतिथ्यत्व र विमोचकत्वमा श्री दोलेन्द्ररत्न शाक्यद्वारा लिखित 'विपश्यना-ध्यान-साधना' पुस्तकको लोकार्पण भयो। उक्त समारोह प्रा. श्री आशाराम शाक्यको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको थियो। श्रद्धेय कोण्डन्य भन्तेद्वारा उक्त विमोचित पुस्तकको समीक्षा प्रस्तुत गर्नुभएको थियो।

अनिच्चावत संस्वारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरूज्जन्ति तेसं ऊपसमोसुखो

बुद्धि:
ने.सं. १०५४ थिंलाथ्व शुक्ल
चतुर्दशी
(बि.सं. १९९० मंसिर १५ गते)
बिहीबार

मद्गु न्हि:
ने.सं. ११२६ सिल्लाथ्व शुक्ल
चतुर्दशी
(बि.सं. २०६२ माघ २९ गते)
शनिबार

जिमि अतिकं मतिनां ब्वलंका तयाम्ह काय्
मद्गुमह भाजु मानिकरत्न कंसाकार (ज्याठा)

७२ दँ या वैशय् मद्गुलिं दिवंगत काय् यात याकनं सुखावति भुवैनय् वासं लाय्मा
धका: भगवान याके प्रार्थना याना ।

मां : लक्ष्मीहेरा कंसाकार

जहान : रत्नदेवी कंसाकार

किजापिं :
दर्शनजी
यज्ञरत्न

किजाभौपिं :
मिनर्वा कंसाकार
किरणशोभा कंसाकार

कायपिं
अन्नपूर्णरत्न
प्रमोद

कायभौपिं
साधना कंसाकार
सुजिता कंसाकार

म्ह्यायपिं :
रजला कंसाकार
रमिता
समिरा

म्ह्यायजिलाजपिं :
बसन्तराज तुलाधर
राजेश कुमार सिद्धी

केहेंपिं :
चन्द्रशोभा स्थापित
रुपशोभा
जगतशोभा कंसाकार
संगिता

केहेंजिलाजपिं :
रत्नकाजि ताम्बाकार
रमेश स्थापित

काय्चापिं :
निरज कंसाकार
दिपेश कंसाकार
रिपेन कंसाकार
प्रजन कंसाकार
अभिषेक कंसाकार

म्ह्याय्चापिं :
अनिरा कंसाकार
बिनिरा कंसाकार

काय् छयपिं :
अनिशा कंसाकार
बर्षा कंसाकार
आश्रय कंसाकार
प्रियाशा कंसाकार

म्ह्याय्छयपिं :
सुशान्त तुलाधर
प्रणव तुलाधर